

Marika Tähkä

VAPAAEHTOISTOIMINNAN KEHITTÄMINEN PORIN ENSI- JA
TURVAKOTIYHDISTYS RY: SSÄ

Sosiaalialan koulutusohjelma

Ylempi AMK

2018

VAPAAEHTOISTOIMINNAN KEHITTÄMINEN PORIN ENSI- JA TURVAKOTIYHDISTYKSESSÄ

Tähkä, Marika
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma, ylempi AMK
Lokakuu 2018
Sivumäärä: 71
Liitteitä:

Asiasanat: vapaaehtoistoiminta, auttaminen, osallisuus, motivaatio

Opinnäytetyön aiheena oli vapaaehtoistoiminnan kehittäminen Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:ssä. Tarkoituksena oli kehittää vapaaehtoistyötä vapaaehtoistyöntekijöiden näkökulmasta ja selvittää vapaaehtoistyöntekijöiden motiiveja – sitä mikä saa heidät tekemään vapaaehtoistyötä ja mitä he saavat siitä itselleen. Kehittämistyössä selvitettiin sitä, miten toimien yhdistyksessä voidaan tukea vapaaehtoistyöntekijöitä heidän tehtävissään. Kehittämisen taustalla oli tarve uusien toimintatapojen kehittämiseksi yhdistyksen vapaaehtoistyön käytäntöihin. Kehittämistehtävä toteutettiin toimintatutkimuksena, jossa vapaaehtoistoimintaa kehitettiin yhdessä työyhteisön kanssa. Konkreettiseksi kehittämiseksi valittiin vapaaehtoisiltojen sisällöllinen kehittäminen sekä vapaaehtoistyöntekijöiden kuuleminen, neuvonta ja koulutus. Kehittämistehtävä toteutettiin yhdistyksen eri toimintojen perustyön ohella erissä syksyn 2016 ja kevään 2018 aikana.

Kehittämisprosessissa tehtiin näkyväksi yhdistyksen työntekijöiden asenteita ja käytäntöjä vapaaehtoistyöhön liittyen ja kehitettiin uusia toimintatapoja hyödyntäen vapaaehtoistyöntekijöiltä kerättyä palautetta ja tietoa. Kehittämistehtävän aikana toteutettiin neljä vapaaehtoisiltaa, joista kahdessa kerättiin tutkimusaineistoa vapaaehtoistyöntekijöiltä toteuttamalla kyselylomake Learning café – työskentelymenetelmää käyttäen. Tutkimusaineistoa kerättiin myös haastattelemalla yhdistyksen vapaaehtoistyön käyttäjiä, jotta vapaaehtoistyötä pystyttiin kehittämään käyttäjien tarpeita vastaavaksi. Keväällä 2018 vapaaehtoistyöntekijöille järjestettiin koulutustilaisuus. Tärkeäksi osaksi kehittämistyötä osoittautuivat työyhteisön jäsenten yhteiset kokoukset, keskustelut sekä suunnittelu- ja kehittämissalaverit. Yhteiset foorumit mahdollistivat asioiden ja tuotetun tiedon tarkastelun, jakamisen ja reflektoinnin. Kehittämistyön aikana hyödynnettiin vertailuoppimista, joka toteutettiin tutustumalla kahden paikallisjärjestön vapaaehtoistyötoimintaan.

Kehittämistyön tulosten mukaan yhdistyksen vapaaehtoistyöhön osallistumiseen motivoivat muiden auttaminen ja siitä saatu hyvän mielen tuottaminen niin muille kuin itselle, uudet kokemukset, oppiminen ja yhteisöllisyys. Saatujen tulosten perusteella perehdytys, arvostus ja koulutus olivat niitä tekijöitä, joita vapaaehtoistyöntekijät toivoivat yhdistykseltä vapaaehtoistyön tueksi. Vapaaehtoistyöntekijöiden roolia ja osallisuutta vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä ja toteuttamisessa voidaan pitää merkittävänä, jotta toiminta tuottaisi yhteistä iloa ja hyötyä.

DEVELOPING THE VOLUNTARY WORK IN PORIN ENSI- JA TURVAKOTIYHDISTYS

Tähkä, Marika

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services, Master of Social Services

October 2018

Number of pages: 71

Appendices:

Keywords: voluntary work, helping, participation, motivation

The purpose of this thesis was to develop the voluntary work in Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry (from now on, referred to as the organisation). The goal of the project was to develop the voluntary work from the volunteers' point of view and find out what their motives are - what makes them do voluntary work and what they achieve by doing it. The project aimed to find out how the organisation could support the volunteers in their tasks. The starting point of the project was the need to develop new functioning models for the voluntary work of the organisation. The project was carried out as a research study in which the voluntary work was developed together with the worker community. Improving the content of the meetings organised for the voluntary workers by the staff was one of the topics chosen to be developed. The other topic chosen was discussing with the volunteers as well as counselling and educating them. The task was carried out in small periods of time between autumn 2016 and spring 2018, at the same time with the basic daily functions of the organisation.

The attitudes and practises of the staff members of the organisation were made transparent during the process. New ways of working were also developed by using the feedback and information that was collected from the voluntary workers. Four voluntary workers' evenings were held during the project. In two of them research material was gathered with a survey that was answered by the volunteers by using the Learning café method. Research material was also collected by interviewing the users of the voluntary work of the organisation in order to be able to develop the service to meet the needs of the users. The volunteers were arranged an educational meeting in the spring 2018. Cooperative meetings, discussions as well as planning meetings between the staff members proved out to be a highly important part of the development process. Mutual forums made it possible to examine, share and reflect on the information produced during the process. Comparative learning, arranged by exploring two other local organisations and their voluntary work, was utilised during the process.

According to the results of the project, the reasons for attending the voluntary of the organisation are motivation to help other people and getting and giving joy of life for oneself as well as other people, new experiences, learning, and the feeling of being a part of a community. Based on the results, a good introduction to tasks, the sense of being valued, and education were the factors that the volunteers wanted the organisation to provide them with. The volunteers' role and activity in developing the voluntary work can be considered significant, in order the service to be beneficial for the organisation and create joy among the workers.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHTIA.....	7
2.1	Kehittämistyön taustaa.....	7
2.2	Kehittämistyön tarkoitus.....	7
2.3	Lähestymistapana toimintatutkimus.....	8
2.4	Lähtö- ja tavoitetilanne.....	10
2.5	Kehittämistehtävän kuvaus.....	12
2.5.1	Tutkimuskysymykset.....	12
2.5.2	Kehittämistyön sidosryhmät.....	13
3	KEHITTÄMISTYÖN KOHDEORGANISAATIONA PORIN ENSI- JA TURVAKOTIYHDISTYS RY.....	14
3.1	Osallistava perhetyö.....	16
3.2	Valma-yhteisökuntoutus.....	18
3.3	Päiväryhmätoiminta.....	19
3.4	Väkivaltatyö.....	21
3.4.1	Lapsityö.....	21
3.4.2	Jussi-työ.....	22
3.4.3	Avokriisityö.....	23
3.5	Jalkautuva naistyö - Naisen hyvinvoinnin vahvistaminen väkivaltaa ennaltaehkäisevänä tekijänä - hanke.....	24
3.6	Vapaaehtoistoiminta Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:ssä.....	25
4	VAPAAEHTOISTOIMINTA.....	27
4.1	Vapaaehtoistoiminta – yhteistyötä, ihmissuhteita ja vaikuttamista.....	27
4.1.1	Vapaaehtoistoiminnan rooli nyky-yhteiskunnassa.....	28
4.1.2	Edellytysten luominen vapaaehtoistoiminnalle.....	29
4.1.3	Sitoutuminen vapaaehtoistyöhön.....	31
4.2	Auttaminen vapaaehtoistyössä.....	32
4.3	Motivaation merkitys vapaaehtoistoiminnassa.....	34
4.3.1	Motivaation käsite.....	34
4.3.2	Sisäinen ja ulkoinen motivaatio.....	34
4.3.3	Motiivit vapaaehtoistoiminnan taustalla – mikä saa meidät auttamaan?.....	35
4.4	Osallisuus vapaaehtoistyössä.....	36
5	KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN JA MENETELMÄT.....	37
5.1	Tutkimusaineistoa tutkimuspäiväkirjan avulla.....	40
5.2	Vapaaehtoisiltojen toteutus.....	40
5.2.1	Unelmana vapaaehtoisuus – ilta.....	42

5.2.2	Tuunaa oma pulla - vapaaehtoisilta	42
5.2.3	Hyvän mielen vapaaehtoistyö - ilta	42
5.2.4	Vapaaehtoisuuden lähteillä – vapaaehtoisilta.....	43
5.3	Tutkimusaineistoa Learning café – menetelmällä	43
5.4	Haastattelu kehittämistyön aineistonkeruun menetelmänä	44
5.5	Vertailuoppiminen kehittämistyön menetelmänä	45
5.6	Vapaaehtoisten koulutustilaisuus	45
5.7	Palaverit, keskustelut ja sähköpostit tiedonvälityksen välineenä	48
5.8	Kehittämistyön toteuttamisen arviointia	49
6	KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET	51
6.1	Vapaaehtoisiltojen palautteet	51
6.2	Vapaaehtoisillasta kerättyjä tuloksia Learning café – työmenetelmän avulla ..	55
6.3	Vapaaehtoistyön käyttäjien haastattelujen tuloksia	60
6.4	Vertailuoppimisen tuottamia tuloksia	62
6.5	Vapaaehtoisten koulutuspäivän palautteiden tuloksia	63
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	65
	LÄHTEET	69
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Vapaaehtoistoiminnan perinteet maassamme ovat vahvat ja siihen heijastuvat yhteiskunnalliset muutokset ja kehityssuunnat. Näiden muutosten ymmärtäminen ja huomioiminen on keskeistä, kun suunnitellaan, järjestetään ja kehitetään vapaaehtoistoimintaa. Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen edellyttää tahtoa, uusien toimintatapojen kokeilua ja niiden arviointia hyvien käytäntöjen löytämiseksi. Kehittämistehtävän näkökulma kohdistui kolmannen sektorin tuottamien sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamaan vapaaehtoistoimintaan, joissa järjestöillä on merkittävä rooli täydentää julkisen ja yksityisen sektorin hyvinvointipalveluja. Kehittämistehtävän näkökulma oli tarkastella vapaaehtoistoiminnan merkityksiä ensisijaisesti vapaaehtoistyöntekijälle itselleen, mutta myös organisaatiolle ja sen palvelujen käyttäjille. Tarkoituksena oli myös yhteiskunnallisen näkökulman huomioiminen.

Kehittämistehtävän tarkoitus oli kehittää Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n vapaaehtoistoimintaa. Kehittäminen toteutui työyhteisön yhteisenä kehittämisprosessina. Kehittämistehtävässä huomio kohdistui siihen, miten toimien voimme tukea vapaaehtoistyöntekijöitä heidän tehtävissään ja tarjota heille paremmat mahdollisuudet toimia tehtävissään. Vapaaehtoisten näkökulmien selvittäminen nousi tärkeäksi osaksi kehittämistä. Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen taustalla vaikuttavat vahvasti motivaatiotekijät. Motivaatiotekijöihin kiinnitettiin huomiota sekä teoreettisessa viitekehityksessä että vapaaehtoisten kuulemisessa. Vapaaehtoistoiminnan kehittämisen kannalta on tärkeää ymmärtää niitä tekijöitä, jotka saavat vapaaehtoiset liikkeelle ja tarkastella mitä he saavat siitä itselleen. Tätä kautta yhdistys pystyy kannustamaan vapaaehtoisia mukaan toimintaan ja tarjoamaan tarkoituksenmukaisia resursseja vapaaehtoistyöntekijöilleen. Vapaaehtoiset ovat organisaatioille arvokas voimavara, joiden työpanos täydentää ammattilaisten suorittamaa työtä palvelujen parantamiseksi. Tämä koituu palvelujen käyttäjien eduksi.

Vapaaehtoistoiminta edistää yhteiskunnallista osallisuutta ja tuottaa arvokasta sosiaalista pääomaa. Vapaaehtoistoiminta on moniulotteinen asia, joka tarjoaa iloa ja hyötyä sen kaikille osapuolille.

2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHTIA

2.1 Kehittämistyön taustaa

Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen eri toiminnot tarvitsevat vapaaehtoistyöntekijöitä toimimaan yhdistyksessä erilaisissa tehtävissä. Kansalaisjärjestönä toimiminen sisältää, että vapaaehtoistoiminta on osa yhdistyksemme toimintaa. Kehittämistyön aihe nousi ajankohtaisesta tarpeesta kehittää Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen vapaaehtoistoimintaa. Syksyllä 2015 työyhteisössämme käynnistyi prosessi vapaaehtoistyön kehittämisestä. Muutostoiennpiteet eivät käytännössä osoittautuneet toimiviksi, joten tarve uusien toimintatapojen kehittämiselle oli olemassa. Tämän tarpeen perusteella valitsin aiheen kehittämistyökseeni. Työntekijöiden kiireellisyys ja toiminnan jääminen yhden ihmisen vastuulle on vaikuttanut siihen, ettei vapaaehtoistoimintaa ole koko yhteisön työvoimin kehitetty. Lähtötilanteessa vapaaehtoistyötä ei ole koettu täysin osaksi omaa työnkuvaa. Kansalaisjärjestönä kansalaistoiminta ja vapaaehtoistyö tulisi rakentua yhdistyksemme jokaisen työntekijän työnkuvaan.

2.2 Kehittämistyön tarkoitus

Kehittämistyön tarkoituksena on kehittää vapaaehtoistyötä yhdistyksessä ja tarjota vapaaehtoistyöntekijöillemme paremmat mahdollisuudet toimia tehtävässään. Tarkoituksena oli selvittää vapaaehtoistyöntekijöiden motivaatiota, sitä mikä saa heidät tekemään vapaaehtoistyötä ja mitä he saavat siitä itselleen. Halusimme selvittää, minkälainen sosiaalinen yhteistoiminta tukee vapaaehtoisten motivaatiota sekä kannustaa heitä heidän tehtävissään. Tarkoituksena oli kehittämistyön kautta muodostaa uusia käytäntöjä, jotka luovat osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Osallisuuden vahvistaminen vapaaehtoistoiminnassa on tärkeää yhdistyksen, asukkaiden sekä vapaaehtoisten näkökulmasta. Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat vahvasti yhdistyksemme toiminnan arvoissa, mikä luo vahvat perusteet vapaaehtoistoiminnalle. Vapaaehtoistyön kehittämisen tarkoitus oli myös luoda positiivista asennetta vapaaehtoistyötä kohtaan yhdistyksen sisällä ja tehdä yhdistyksen vapaaehtoistyötä näkyvämmäksi.

Organisaation ja työyhteisön näkökulmasta kehittämistyön tarkoituksena oli, että vapaaehtoistyön järjestämisestä ja kehittämisestä tulisi osa yhteistä toimintakulttuuriamme. Nämä lähtökohdat ovat luoneet pohjaa sille, millä tavoin kehittämistyötä toteutettiin yhteistoiminnassa työyhteisön kanssa. Ne myös loivat perusteita myöhemmin esitellyille strategia- ja menetelmävalinnoilleni. Avopalvelutoimintojen näkökulmasta katsoen tavoitteena oli, että vapaaehtoistyöntekijöitä olisi helpompi saada eri toimintojen tueksi tarvittaviin tehtäviin. Vapaaehtoistyön avulla yhdistys pystyy tuottamaan laadukkaampia palveluja. Jotta yhteisötoiminnat saataisiin käytännön tasolla toimiviksi, niihin tarvitaan vapaaehtoistyöntekijöitä. Selvittämällä asiakasperheidemme tarpeita, pystymme tuottamaan heidän tarpeisiinsa vastaavia palveluita ja toimintoja.

2.3 Lähestymistapana toimintatutkimus

Tämän kehittämistyön lähestymistapana käytettiin toimintatutkimusta ja se toteutui osallistavana tutkimuksena. Työyhteisön osallistuminen tutkimukseen oli vapaaehtoistoiminnan kehittämisen kannalta merkityksellistä, sillä aiemmin toiminta on jäänyt liikaa yhden ihmisen vastuulle. Vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä tuli näkyviin toimintatutkimukselle tyypillinen kaksoistehtävä: toiminnan tutkiminen ja toiminnan kehittäminen. Kehittämistehtävässä kerättiin tietoa, jonka avulla pääsimme kehittämään omia käytäntöjämme. (Heikkinen 2018, 215.) Kehittämistyössä luodut uudet käytännöt otettiin käyttöön osaksi jokapäiväistä toimintaamme. Nämä uudet käytännöt kohdistuvat ihmisten väliseen sosiaaliseen toimintaan ja ovat vahvistamassa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä yhdistyksessämme. Toimintatutkimukselle tyypilliseen tapaan etsimme vastausta siihen, miten voimme tehdä asiat paremmin. Toimintatutkimukselle on ominaista, että huomiota kiinnitetään siihen miten asioiden tulisi olla sen sijaan että tutkittaisiin vain sitä, miten asiat ovat. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 58.) Kartoitimme tutkimusongelmaa lähtötilanne - tavoitetilanne akselilla ja saimme muodostettua käsityksen siitä, mikä on ollut puutteellista. Tätä kautta muodostui selkeä kuva visiosta, jota kohti kehittämisen keinoin etenimme.

Toimintatutkimukselle tyypilliseen tapaan vapaaehtoistyön kehittämisen tarve nousi työelämän käytännöistä. Kehittämistyössä oli tarkoitus kehittää olemassa olevaa toimintaa aiempaa paremmaksi käytännöksi. Kehittämistyö oli työyhteisön yhteinen oppimis- ja kehittämisprosessi, jonka tarkoituksena oli välittää olemassa olevaa tietoa ja tuottaa uutta tietoa omien käytäntöjemme kehittämiseksi. Kehittämisprosessissa yhdistyivät käytännön toiminta ja teoreettinen tietoperusta. Vapaaehtoistoiminta on moniulotteinen ja laaja ilmiö, jonka tarkastelu ja ymmärtäminen auttavat muuttamaan ja kehittämään käytännön toimintaa. (Heikkinen 2001, 170–172.) Tutkimukselle on tyypillistä sen eteneminen johdonmukaisesti vaiheesta toiseen etenevänä prosessina. Toimintatutkimus poikkeaa tästä tutkimusprosessista. (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2010, 78.) Omassa tutkimusprosessissamme lähestyttiin arkikäytännöissä havaittuja ongelmia tarkastelemalla niihin liittyviä tekijöitä. Tämän jälkeen lähdettiin kehittämään uudenlaista sisältöä vapaaehtoisiltoihin yhteisten ideointipalaverien pohjalta. Palavereissa käytiin yhteistä keskustelua, joissa huomioimme yhteisen ongelmankartoituksen pohjalta nousseet tavoitteet. Ryhdyimme kehittämään toimintaa jo aihesuunnitelman pohjalta ennen varsinaista opinnäytetyön suunnitelman tekoa.

Vapaaehtoisiltojen kehittämisessä tuli näkyviin toimintatutkimukseen liittyvä sykliisyys. Toimintaa kehitettiin jatkuvasti jo toteutetusta toiminnasta saatujen havaintojen, arvioinnin ja yhteisesti käydyn reflektoinnin perusteella. Tätä seurasi uudelleen kehitetty suunnitelma ja sen kokeilu käytännössä. Näkyviin tuli kehittämisen spiraali joka eteni toiminnan (kokeilun) ja kehittämisen vuorovaikutuksena. Vapaaehtoisiltojen kehittämisen vaiheissa toistui suunnittelu, toteutus, havainnointi, arviointi ja reflektointi, joiden pohjalta toimintaa kehitettiin edelleen. (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski, 2010 79 - 82.)

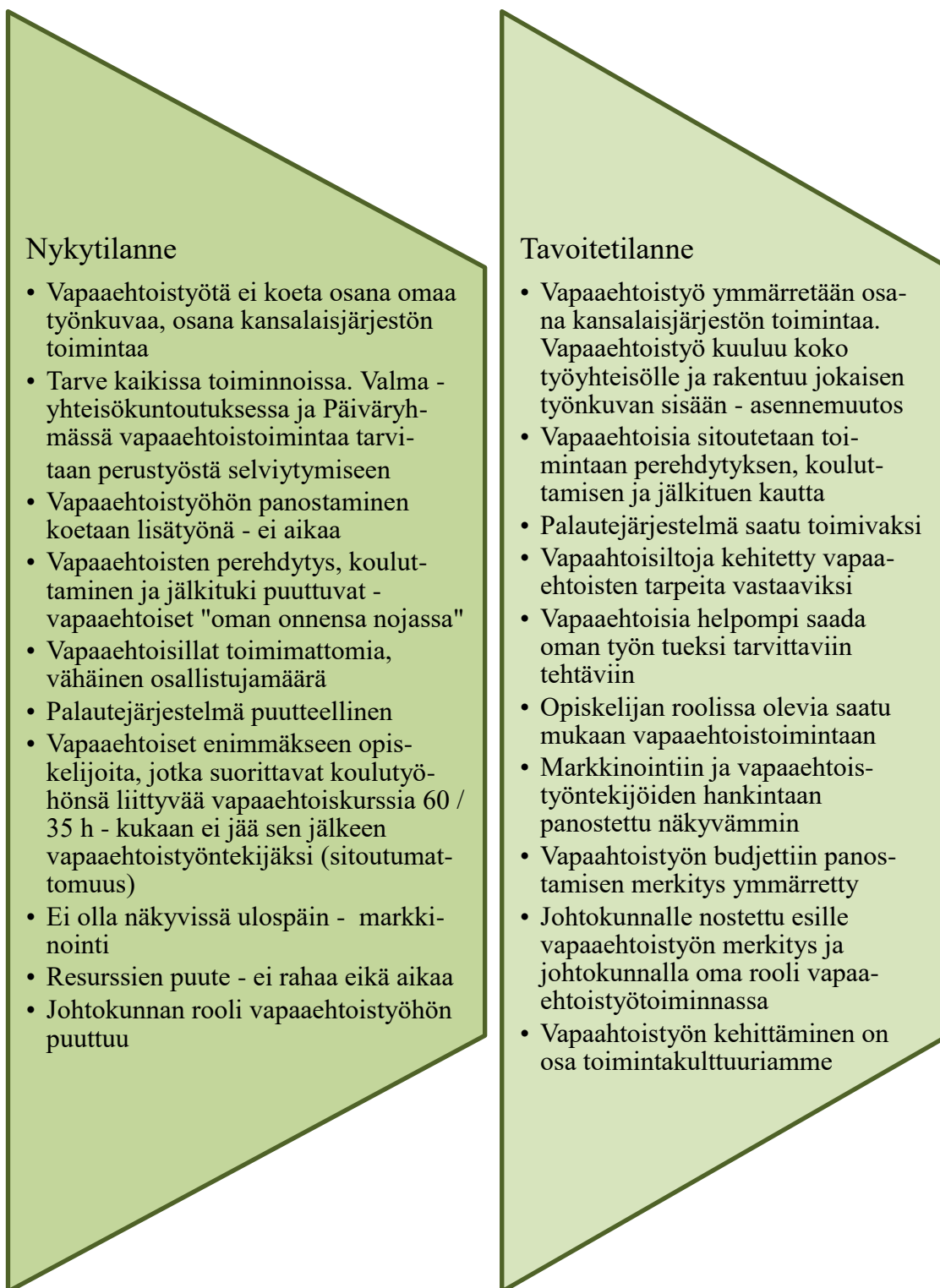
Toimintatutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu, että kehittämiseen otetaan mukaan osallistujiksi käytännöissä olevat ihmiset (Ojasalo, Moilanen, & Ritalahti 2014, 58). Tämän kehittämistyön keskeiset sidosryhmät esitellään kappaleessa 2.5.2. Yhteistyökumppaneiksi valituilta paikallisilta järjestöiltä sekä yhteisökeskukselta selvitettiin heidän vapaaehtoistyön käytäntöjään; sitä mikä heillä on ollut toimivaa ja palvelut heidän käytäntöjään. Näin hyödynsimme olemassa olevaa tietoa vapaaehtoistoimin-

nasta oman toiminnan kehittämisen tueksi. Tämän rinnalla teoreettisen tietoperustan rakentaminen jatkui koko kehittämisprosessin ajan.

Kehittämistyön alkuvaiheessa lähdimme tarkastelemaan vapaaehtoisen polkua yhdistyksemme toiminnassa. Lähestyimme aihetta palvelumuotoilulle ominaisin piirtein. Hahmotimme sitä prosessia, minkä vapaaehtoinen käy läpi tullessaan mukaan yhdistyksemme toimintaan ja toimiessaan siellä vapaaehtoistehtävissä. Tämän lisäksi pohdimme asennoitumistamme vapaaehtoistoimintaa ja sitä toteuttavia vapaaehtoistyöntekijöitä kohtaan. Tarkastelimme myös vapaaehtoistoiminnan käytäntöjämme. Onko ilmoittautuminen tehty helpoksi? Olemmeko tuoneet oman työn sisältöä näkyväksi? Asiakkaan tilalle asetimme vapaaehtoistyöntekijän, jonka näkökulmasta ”palvelua” eli tässä tapauksessa roolia ja tehtävää yhdistyksessä lähdimme tarkastelemaan. Halusimme nostaa vapaaehtoistyöntekijät ja heidän näkökulmansa keskiöön. Tarkoituksena oli tuottaa vastauksia tutkimusongelman kysymykseen siitä, miten voimme tukea vapaaehtoistyöntekijöitä heidän tehtävissään. Toisen näkökulman tarjosi toimintaympäristön tarkastelu. Mitä rooleja toimintaympäristömme mahdollistaa vapaaehtoisille? Mahdollistetaanko yhdistyksessä osaamisperustainen vapaaehtoistyö vai tarjoammeko vain valmiita tehtäviä? Palvelumuotoiselle kehittämistoiminnalle on ominaista eri osapuolten osallistaminen, mikä näkyi myös tässä kehittämistyössä. Tarkoituksena oli vapaaehtoisten ja muiden toimijoiden välisen yhteistyön ja toiminnan kehittäminen, jotta vapaaehtoisten olisi mielekästä toimia tehtävissään yhdistyksessä. Tämä edellytti vapaaehtoisten toiveiden ja tarpeiden sekä muiden taustatekijöiden syvällistä ymmärtämistä. Nämä seikat esiintyvät myös palvelumuotoilun perusteissa. (Ojasalo, Moilanen, & Ritalahti 2014, 71–76.)

2.4 Lähtö- ja tavoitetilanne

Kehittämiskohteen määrittelemisen alkoi kehittämiskohteen ongelma-analyysin muodostamisella. Tämän jälkeen työyhteisössä kartoitettiin ja analysoitiin yhteisesti lähtö- ja tavoitetilanteen kuvaus. Lähtötilanteen kuvaaminen auttoi muodostamaan yhteistä käsitystä siitä, mikä on vapaaehtoistyön nykytilanne yhdistyksessä ja mitä kehittämiskohteita valitaan. Seuraavassa kuviossa on esitetty kuvaus lähtötilanteesta ja tavoitetilanteesta.

Kuvio 1. Lähtö- ja tavoitetilanneanalyysi

Lähtötilanteen kartoituksen avulla kehittämistyön aihealuetta pystyttiin kartoittamaan ja rajaamaan. Sen avulla pystyttiin muodostamaan konkreettiset osa-ongelmat, joiden ympärille lähdettiin kehittämään uusia toimintatapoja.

2.5 Kehittämistehtävän kuvaus

Tutkimusongelman taustalla on tarve uusien toimintatapojen kehittämiseen yhdistyksen vapaaehtoistyöhön. Yhdistyksen vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä painotettiin toiminnan kehittämistä vapaaehtoistyöntekijöiden näkökulmasta. Lähdimme toteuttamaan muutoksia niissä käytännöissä, joissa olimme havainneet puutteita. Vapaaehtoistoiminnan kehittämisen konkreettisiksi osaongelmiksi nousivat vapaaehtoisten kuuleminen, neuvonta ja koulutus sekä vapaaehtoisiltojen sisällöllinen kehittäminen. Vapaaehtoistyöntekijöiden kuuleminen, neuvonta ja koulutus ovat olleet riittämättömiä ja kehittämistyö pyrki vastaamaan tähän tarpeeseen. Vapaaehtoisiltojen sisällön kehittämisen tarvetta puolsi aiempien vapaaehtoisiltojen vähäinen osallistujamäärä. Vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä on tärkeää tutkia vapaaehtoistoimintaan liittyviä ilmiöitä nyky-yhteiskunnassa. Kehittämistehtävässä tarkoituksena oli, että työyhteisö osallistuu yhteisesti vapaaehtoistoiminnan järjestämiseen ja kehittämiseen. Kehittämistyön tavoitteena oli oppia ja kehittyä vapaaehtoistoiminnan saralla jakamalla yhteisesti siihen liittyvää käytännöllistä ja teoreettista tietoa.

2.5.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymysten avulla selvitimme, mikä on se tekijä, joka saa vapaaehtoistyöntekijät liikkeelle ja mitä he saavat niistä itselleen. Kehittämistyölle asetetut tutkimuskysymykset ovat:

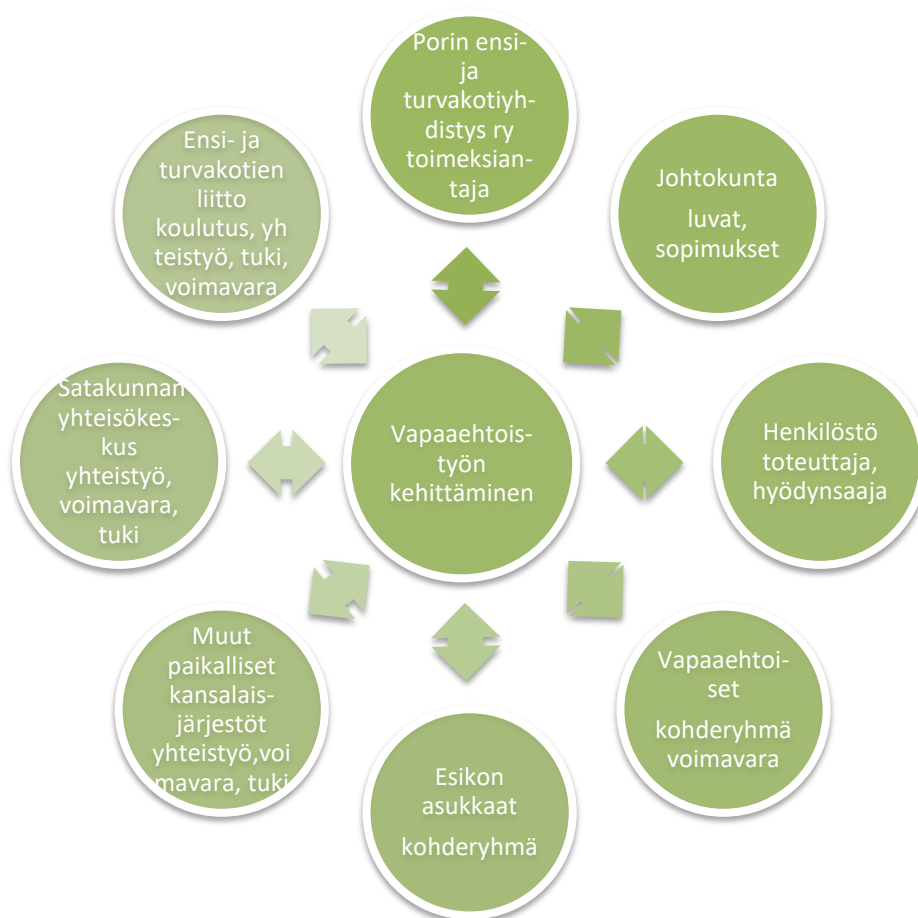
- Mikä aktivoi henkilön tekemään vapaaehtoistyötä?
- Millainen vapaaehtoistoiminta yhdistyksen vapaaehtoisia kiinnostaa?
- Minkälaisin keinoin yhdistys voi tukea vapaaehtoistyöntekijöitään?

Näiden tutkimuskysymysten kautta tarkastelimme, mitä rooleja mahdollistamme ja tarjoamme vapaaehtoistyöntekijöillemme sekä vastaavatko ne heidän tarpeitaan ja kiinnostuksiaan? Lisäksi selvitimme vapaaehtoistyöntekijöiden näkemyksiä siitä,

mikä tarjoaa heille paremmat edellytykset toimia tehtävissään. Asetettuja tutkimuskysymyksiä oli tarpeen lähestyä myös sen tiedon varassa, jota aiheesta tiedetään jo ennestään. Teoreettisen tiedon ja kehittämistyön toteutuksen kautta saamme tärkeää tietoa vapaaehtoistoimintamme tueksi, jotta pystymme vastaamaan tämän ajan vapaaehtoistoiminnan haasteisiin ja vapaaehtoistyöntekijöiden tarpeisiin.

2.5.2 Kehittämistyön sidosryhmät

Kehittämistehtävän toteuttamista varten työyhteisössä kartoitettiin ne osalliset toimijat, joiden osallisuus oli keskeinen kehittämistyön tavoitteiden saavuttamisessa. Sidosryhmät toimivat voimavaroina tarjoamalla tietoa ja kokemusta vapaaehtoistyön käytännöistä. Alla olevaan kuvioon on kuvattu kehittämistyön osalliset toimijat ja roolit:

Kuvio 2. Kehittämistyön keskeiset sidosryhmät.

Kehittämistyön yhteiskumppanina toimii Ensi- ja turvakotien liitto, jolla on kansalaisjärjestötoiminnassa omat työntekijät. Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n työntekijät toimivat kehittämistyön toteuttajana. Yhdistyksen ulkopuolella yhteistyökumppanina toimivat Satakunnan yhteisökeskus ja paikalliset järjestöt. Yhteistyötahojen kanssa tehdyn yhteistyön tarkoituksena oli tarjota näkökulmia siitä, millaisia toimintatapoja ja ideoita muualla on vapaaehtoistoiminnan saralla. Esikon asukkaat ovat osa palveluiden käyttäjäryhmää. Heidän tarpeitaan selvittämällä pyrimme tuottamaan heidän tarpeisiinsa vastaavia palveluita ja toimintoja. Vapaaehtoistyöntekijöiltä kerättiin tietoa heidän kiinnostuksistaan, toiveistaan ja motiiveistaan, jotta vapaaehtoistoimintaa voitiin kehittää heidän tarpeidensa perusteella.

3 KEHITTÄMISTYÖN KOHDEORGANISAATIONA PORIN ENSI- JA TURVAKOTIYHDISTYS RY

Kehittämistyön toimintaympäristönä toimii Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry. Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry on vuonna 1945 perustettu voittoa tavoittelematon kansalaisjärjestö. Yhdistys on yksi kolmestakymmenestä eri puolella Suomea toimivista jäsenyhdistyksistä, joiden keskusjärjestönä toimii valtakunnallinen lapsi- ja perhejärjestö Ensi- ja turvakotien liitto. Porin ensi- ja turvakotiyhdistys vaikuttaa sekä valtakunnallisesti että paikallisesti Satakunnan alueella tuen tarpeessa olevien lapsiperheiden auttamiseksi. Keskusjärjestön ja jäsenyhdistysten yhteinen strategia on vaikuttanut siihen, että käytössä olevat voimavarat ja osaaminen otetaan käyttöön. Näin yhteisesti valitut strategiset painopistealueet ja toiminnan tavoitteet tulevat toteutetuksi. (Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut.)

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ylläpitää asuin- ja palvelutalo Esikkoa, joka perustettiin 1989 vastaamaan lapsiperheiden palvelutarpeita. Asuminen perustuu yhteisöasumiseen. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry 2017, 4). Nykyisellään Esikossa on 10 tuettua perheasuntoa ja asuminen on vuokrasuhteista. Esikkoon on myös keskitetty kaikki yhdistyksen palvelut. Avopalveluiden lisäksi yhdistyksessä toimii maaliskuussa 2017 avattu seitsemän perhepaikkaa kattava ympärivuorokautinen turvakoti. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry 2017, 4, 15, 42.) Turvakotitoiminta on rajattu tämän

kehittämistyön ulkopuolelle sen toiminnan ollessa alkuvaiheessa kehittämistyön alkaessa.

Yhdistyksen toiminnan tavoitteena on turvata perhekeskeisin menetelmin lapsen oikeus suotuisiin kasvuolosuhteisiin ja turvalliseen kehitykseen, tukea perhettä ja vanhemmuutta sekä ehkäistä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa. Perustehtäviin kuuluu perheiden edun valvojana toimiminen sekä toimiminen tukijana perheiden haasteissa yhteiskuntamme muuttuvissa olosuhteissa. Perheiden kohtaamia haasteita ovat mm. haasteet vanhemmuudessa, päihde- ja mielenterveysongelmat, lasten kaltoin kohtelu, vanhempien eroon liittyvät haasteet, taloudelliset vaikeudet sekä perhe- ja lähisuhdeväkivalta. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry 2017, 4-5.)

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n toiminta painottuu neljälle erityisosaamisen alueella, joita ovat:

- perhetyö
- päiväryhmätoiminta
- väkivalta- ja kriisityö
- kehittämistyö ja uudet hankkeet

Yhdistyksen osaamisalueeseen kuuluvat myös eroperheiden tukeminen sekä vanhemmuustyö. Osana yhdistyksen toimintaa ovat kansalaisjärjestötoiminta ja vapaaehtoistoiminta sekä niiden käytäntöjen kehittäminen. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry 2017, 4.)

Kuviossa 3 on määritelty Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen avopalveluiden toimintamuodot. Nämä palvelut toimivat kontekstina, jossa vapaaehtoistyöntekijät toimivat erilaisissa tehtävissään.

Kuvio 3. Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen avopalveluiden toimintamuodot

Näiden toimintojen kuvaamisen kautta hahmottuu, mitä vapaaehtoistoiminta yhdistyksessämme on ja millaisia mahdollisuuksia se vapaaehtoistoiminnalle tarjoaa. Haasteita vapaaehtoistyöntekijöille asettaa se, että he tulevat olemaan kontekstissa haavoittuvissa olosuhteissa elävien ihmisten parissa.

3.1 Osallistava perhetyö

Esikon perheasunnoissa asuville tarjottava osallistava perhetyö on tuettua asumista ensisijaisesti lapsiperheille, mutta myös nuorille ja aikuisille. Osallistava perhetyö on luonteeltaan ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Esikon kymmenestä vuokrasuhteisesta perheasunnosta kuusi on varattu osallistavaan perhetyöhön ja neljä asuntoa perheille, jotka tulevat Valma – yhteisökuntoutuksen palvelun piiriin. Perheasuntoihin ohjautuu erilaisten sosiaalisten tai psyykkisten ongelmien sekä akuuttien kriisien parissa olevia henkilöitä tai perheitä, jotka ovat erityisen tuen tarpeessa. Perheasunnot sopivat myös kriisivaiheiden väliasunnoiksi perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa kokeville perheille. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry 2017, 14–15.)

Osallistavassa perhetyössä korostuvat tietoinen ja suunnitelmallinen ammatillinen ohjaus, auttaminen arjen tilanteissa, varhainen tuki, yhteisöllisyys sekä monipuolinen

osallisuuden edistäminen. Työn toteuttamiseen osallistuvat ammattilaiset ja vapaaehtoiset verkostoyhteistyön tuella. Osallistuminen toimintaan perustuu vapaaehtoisuuteen. Vaativan vauvatyön keinoin lapsiperheille rakennetaan turvallinen ja jäsentynyt arki, jonka ympärillä toimivat tukevat sosiaaliset verkostot. Muita työmenetelmiä ovat koti- ja asiointikäynnit, ohjaukselliset keskustelut, neuvonta talouteen ja toimeentuloon liittyvissä asioissa, itsehoidon ja omatoimisuuden edistäminen, yhteisöohjatut toiminnat ja virkistystoiminta. Perhetyö räätälöidään yksilöllisesti kunkin asiakasperheen tarpeiden mukaisesti ja käytössä on perhekohtainen omaohjaajajärjestelmä. Talossa asuville perheille järjestetään asukasyhteisötoimintaa, joka perustuu vapaaehtoiseen osallistumiseen. Sen toteuttamisessa huomioidaan asiakkaan itsemääräämisoikeus. Vapaaehtoistyöntekijöiden rooli asukasyhteisötoiminnassa on suuri. Virkistystoiminta sisältää perheiden hyvinvointia tukevaa toimintaa; retkiä, elämyksellistä toimintaa, kuntoutusta ja opetuksellista toimintaa. Toiminnalliset tapahtumat ja retket ovat suunnattu myös yhdistyksen muiden toimintojen piirissä oleville lapsiperheille. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry 2017, 15–17.)

Asuminen Esikossa tarjoaa asukasperheille päivittäisen mahdollisuuden osallisuuteen – yhteisölliseen arkeen toisten asukkaiden kanssa sekä vertaistukeen, jossa voi jakaa kokemuksia. Asukkaiden keskinäinen kommunikaatio ja vuorovaikutus tuottavat positiivisia kokemuksia. Yhteisöllisyyttä tukee perheiden yhteiskäyttöön tarjottavat tilat; opetuskeittiö, yhteisötila tenava- ja taikatupa. Perheillä on mahdollisuus viettää Esikossa perhejuhlia varaamalla yhteiskäytössä olevia tiloja. Perheet voivat lainata talosta lastenhoito- tai kotitaloustarvikkeita. Perheiden hyvinvointia tuetaan tarjoamalla asukasperheille uimahallikäyntejä. Esikon asukkailta kerätään vuosittain palautetta kirjallisten palautekyselyiden kautta ja toimintaa kehitetään palautteiden perusteella. Asukkailta kirjataan toimintavuoden aikana ideoita ja toiveita yhteisötoiminnan järjestämiseen. Tätä kautta yhteisöt saadaan palvelemaan asukkaiden tarpeita. Esikon asukasvaihtuvuus on suurta ja sen vuoksi talossa asuu toimintavuosittain useita eri perheitä, joiden tuen ja ohjauksen tarve vaihtelee. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry 2017, 15–17.)

3.2 Valma-yhteisökuntoutus

Valma-yhteisökuntoutus on intensiivistä perhetyötä, joka on tarkoitettu erityisen tuen tarpeessa oleville vauva- ja lapsiperheille tai lasta odottaville perheille. Perheet ohjautuvat kuntoutusjaksolle tavallisemmin lastensuojelun tai muun yhteistyötahon lähettämänä, ja hoitajakso on maksullinen. Valma-yhteisökuntoutusjaksolle tulevat perheet muuttavat Esikkoon vuokrasuhteiseen asuntoon. Perheille laaditaan yksilölliset hoitosuunnitelmat yhdessä perheen ja jaksolle ohjanneen yhteistyötahon kanssa. Hoitosuunnitelma toimii hoidon ja ammatillisen ohjauksen perustana. Valma-yhteisökuntoutus perustuu suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen ammatilliseen ohjaukseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen, yhteisöllisyyteen sekä vertaistukeen. Yhdessä asiakasperheiden kanssa rakennetaan turvallinen arki. Se sisältää arjen vakauttamisen, tulevan vauvan syntymään, vauva-arkeen ja vanhemmuuteen valmistautumisen, varhaisen vuorovaikutuksen tukemista sekä lapsen turvallisen kasvun ja kehityksen edistämistä. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry 2017, 18–19.)

Valma-yhteisökuntoutuksessa toteutettava hoidollinen malli on kehitetty Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:ssä. Kehittämisen mahdollisti Raha-automaattiyhdistys ry:n viisivuotinen projektirahoitus. Kehittämisen projekti toteutettiin v. 2008–2012. Kehittämisen jälkeen toiminta on jatkunut kunnille myytävänä ostopalveluna. Valma-yhteisökuntoutus on dynaamista, asiakasperheiden tarpeista lähtevää alati kehittyvää vaativaa vauvaperhetyötä, jonka toteutumista ohjaavat arvot ja sille laaditut laatukriteerit. Valma-yhteisökuntoutus rakentuu siten, että siinä työskennellään sekä vanhempien että lasten kanssa. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry 2012, 5, 7.)

Valma-yhteisökuntoutus tukee lapsiperheitä tilanteissa, jossa heidän voimavaransa ovat riittämättömät. Arjen hallinta saattaa olla hukassa, mielenterveyteen tai päihdeidenkäyttöön liittyvät asiat tuottavat haasteita, taloudelliset vaikeudet tai sairaudet luovat epätoivoa ja lisäävät jaksamattomuutta. Perheiden elämää saattaa varjostaa tukiverkoston puute, joka aiheuttaa syrjäytyneisyyttä. Asiakasperheiden tilanteiden taustalla saattaa olla ylisukupolvista vanhemmuuden mallin puuttumista tai asiakasperheen vanhemmat ovat kohdanneet omassa elämässään traumaattisia tapahtumia. Valma-yhteisökuntoutus tukee myös perheitä, jossa vanhemmat ovat hyvin nuoria ja apua tarvitaan arjen tilanteisiin. Perheet tulevat kuntoutusjaksolle myös tilanteissa,

jossa huostaanoton mahdollisuus on kasvanut. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry 2017, 18.)

Hoitojakson pituus vaihtelee perheiden tilanteiden mukaisesti kolmesta kuukaudesta eteenpäin. Asiakastyötä dokumentoidaan ja asiakkaan asioissa pidetään tiiviisti yhteyttä eri yhteistyöverkostojen kanssa. Asiakastyön tuloksia seurataan ja arvioidaan säännöllisesti yhdessä perheen ja lähettävän tahon sekä muun yhteistyöverkoston kanssa seurantalavereissa. Lapsiperheille suunnatun toiminnan lähtökohtana on ammatillinen tuki ja ohjaus suunnitelluilla kotikäynneillä sekä myös päivystysluonteisesti. Kuntoutus sisältää yksilö- ja perhekohtaista ohjausta, toiminnallisia yhteisöjä ja vertaistukea. Hoidon tukena toimivat kattavat viranomais- ja yhteistyöverkostot. Työn lähtökohtana on dialogisuus, jossa ohjaaja ja perhe työskentelevät yhdessä toimien samantasoisesti ja toisiaan kunnioittaen. Kaikki toiminta perustuu vastavuoroisuuteen ja luottamukseen. Työmenetelmiä räätälöidään asiakasperheen tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti. Lapsiperheille annettava ohjaus on konkreettista mallintamista ja yhdessä tekemistä. Työn tavoitteena on myönteisen vuorovaikutuksen lisääminen vanhemman ja lapsen välillä, perheen omien selviytymiskeinojen edistäminen ja elämönhallinnan lisääminen. Kuntoutusjaksoon sisältyy myös lapsiperheen turvallisuutta edistävät säännöt ja rajat. Jaksoon kuuluvien toiminnallisten yhteisöjen kautta asiakasperheiden kynnyksellä ottaa yhteyttä toisiin ihmisiin madaltuu, sillä suljetuissa yhteisöissä on helppo harjoitella sosiaalisia kontakteja ja kerryttää positiivista kokemusta osallisuudesta. Yhteisöllisyys edistää myös vastuunkantoa asioista ja niissä opitaan rajoja. Yhteisöissä valmistetaan yhteisesti ruokaa, ulkoillaan, askarrellaan ja järjestetään erilaisia asiantuntijaluentoja yhteisön jäsenten tarpeiden mukaisesti. Jakson jälkeen perheen on mahdollista siirtyä Valma-jälkihuoltojaksolle, jossa tukea vähennetään asteittain ylläpitäen aikaansaatuja positiivisia muutoksia. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 18–21.)

3.3 Päiväryhmätoiminta

Päiväryhmätoiminta on Ensi- ja turvakotiliiton koordinoimaa toimintaa, jolle on profiloitu palvelurakenne, käyttäjäryhmä, tavoitteet ja työmenetelmät. Päiväryhmätoiminnalle on asetettu valtakunnalliset laatuksiteerit, joiden toteutumista liitto säännöl-

lisesti auditoi yhdistyksessä. Toiminnan toteutuksessa käytetään Ensi- ja turvakotien liiton vaativan vauvatyön työmenetelmiä. Päiväryhmätoiminta on ammatillisesti ohjattua vertaisryhmätoimintaa, joka on suunnattu äideille ja alle kolmivuotiaalle lapsille. Perheet tulevat päiväryhmätoimintaan lastenneuvolan, ennaltaehkäisevän perhetyön tai muun lähettävän tahon ohjaamana. Perheet voivat hakeutua toimintaan myös omatoimisesti. Päiväryhmätoiminta on maksutonta ja sitä rahoittaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA. Toimintakuluja katetaan myös lahjoitusvaroin. Ennen ryhmän alkua perheet tavataan, sillä mukaantulo edellyttää sitoutumista toimintakauteen. Ryhmään otetaan mukaan samanaikaisesti neljästä kuuteen perhettä. Päiväryhmän toimintakausi kestää neljä kuukautta ja uudet kaudet alkavat helmi- ja syyskuussa. Päiväryhmään osallistuvat perheet kokoontuvat Esikossa tiistaisin, torstaisin ja perjantaisin klo 10.00 – 14.30. Päiväryhmän ohjattu ryhmämuotoinen toiminta tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia yhdessä tekemiseen ja jakamiseen, sillä perheiden haasteena on usein sosiaalisten verkostojen puutteellisuus. Ryhmässä harjoitellaan lasten säännöllistä päivärytmiä, edistetään terveellisiä elintapoja, opetellaan ryhmässä käyttäytymistä sekä kartutetaan elämyksellisiä kokemuksia erilaisten retkien ja toiminnallisten yhteisöjen kautta. Perheille tarjotaan tukea asioiden hoitamisessa ja apua haasteellisiin elämäntilanteisiin.

Päiväryhmätoiminnan tavoitteena on tukea erilaisissa elämäntilanteissa olevien lapsiperheiden arkea ja vanhemmuutta sekä vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Perheitä kannustetaan lapsen iänmukaisen kehityksen tukemisessa ja tarjotaan avaimia ongelmatilanteiden ratkaisemiseen. Positiivisten kokemusten kautta vahvistetaan vanhemman itsetuntoa ja tuetaan toimintakykyä. Ryhmässä voi jakaa vanhemmuuteen liittyviä tunteita ja käsityksiä ja äideillä tarjotaan mahdollisuus keskustella asioista ohjaajan kanssa kahdenkeskisesti. Päiväryhmässä äideille ja lapsille tarjotaan vuorovaikutusta vahvistavaa toimintaa. Päiväryhmän tuki ulottuu koko perheeseen, sillä myös isille järjestetään sekä omia tai että yhteisiä toimintoja koko perheen kanssa. Myös isovanhemmat tai muut läheiset ihmiset huomioidaan omana päivänä toiminnassa. Toimintakauden päättyessä perhe, lähettävä taho ja ohjaajat kokoontuvat yhteiseen palaute- ja arviointikeskusteluun. Perheet, jotka ryhmän päättyessä tarvitsevat tukea ja ohjausta, voivat jatkaa päiväryhmätoiminnan jälkitukityössä kuuden kuukauden ajan.

3.4 Väkivaltatyö

Väkivaltatyön tehtävä on tarjota apua ja turvaa koko perheelle uhka-, kriisi- ja väkivaltatilanteissa. Työn keskiössä on kaikkien eri osapuolien huomioiminen ja tukeminen. Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen väkivaltatyön avotyöhön lukeutuvat Lapsityö, Jussi-työ ja Avokriisityö. Näissä jokaisessa toimii kokopäivätoiminen työntekijä. Väkivaltatyö sisältää naisten, miesten tai lasten kanssa toteutettavan akuutin vaiheen kriisityöskentelyn sekä pitkäkestoisen ammatillisen avun. Työ on luonteeltaan ennaltaehkäisevää ja korjaavaa lastensuojelutyötä, jonka perustana toimivat sille laaditut valtakunnalliset laatukriteerit. Laatukriteerit ja väkivaltatyön arvot ohjaavat toteutetun työn sisältöjä ja toimintatapoja. Väkivaltatyössä korostuvat luotettavuus, turvallisuusnäkökulmien huomioiminen sekä asiakaslähtöisyys. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 27–28.)

Väkivaltatyön avoyksikkö toimii Porin Esikossa ja se tarjoaa nopeaa ammatillista apua ajanvarausperiaatteella. Palvelut toimivat joustavasti huomioiden asiakkaan tilanteen ja avun kiireellisyyden. Palvelua on saavissa myös ilta-aikoina ja viikonloppuisin. Väkivaltatyön piiriin voi hakeutua omatoimisesti yhteydenotolla tai jonkun yhteistyötahon ohjaamana. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 27–28.) Toimintaa rahoittaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA, joka mahdollistaa viiden ensimmäisen käyntikerran maksuttomuuden. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 5).

3.4.1 Lapsityö

Lapsityö on avopalveluna toteutettavaa lasta kuulevaa ja tukevaa väkivaltatyötä, jonka kohderyhmänä ovat lapset ja nuoret. Sen tarkoituksena on auttaa lasta selviytymään erilaisissa elämän kriisitilanteissa ja auttaa lasta käsittelemään tunteitaan. Haastavia tilanteita voivat olla esimerkiksi vanhempien erotilanteet, kaltoinkohtelut ja väkivaltakokemukset. Lapsityössä lasta kuullaan ja hänen tarpeensa huomioidaan. Yhdessä turvallisen aikuisen kanssa etsitään sopivia selviytymiskeinoja ja suojaavia voimavaroja. Toiminnassa käytettyjä työmuotoja ovat selviytymisvaiheen tuki, yksilö- ja sisarustapaamiset, vanhempi-lapsi – tapaamiset, perhetapaamiset, vanhem-

muustyö sekä lapsille suunnatut vertaistukiryhmät. Lapsityön tarjoamassa avussa hyödynnetään erilaisia terapeutteja menetelmiä esim. kuvataideilmaisua, satuja ja tarinoita, voimavarakeskeisiä harjoituksia, ohjattua leikkiä, tunnekortteja ja pelejä jne. Vuorovaikutuksellisuus toimii työssä keskeisenä työmenetelmänä. Lapsityössä käytettyjä ryhmätyömuotoja ovat esimerkiksi lapsille suunnattu kehollinen tanssi- ja liikeryhmä, vanhemmille suunnattu Kannustava vuorovaikutus / ICDP ryhmä sekä Eron jälkeinen vanhemmuus – ryhmä. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 30 – 31, 33.)

Lapsityössä tehdään monipuolista yhteistyötä lapsen vanhempien ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Sen tarkoituksena on jakaa tietoa väkivallan vaikutuksista lapsen kehitykseen sekä edistää yhteiskunnallisesti lasten elinolosuhteiden paranemista. Lapsityön tarjoaman hoitajakson rinnalla tehdään vanhemmuustyötä, jonka tavoitteena on mahdollistaa asioiden turvallinen jatkokäsittely vanhemman ja lapsen välillä kotioloissa. Lapsityön vaikuttavuuden merkitys korostuu, kun koko perhettä tuetaan kokonaisvaltaisesti kriisitilanteissa. Tämän varmistamiseksi lapsityössä tehdään tiivistä yhteistyötä Jussi-työn ja avokriisityön kanssa. Lapsityö tarjoaa myös puhelinneuvontaa. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 29–30.)

3.4.2 Jussi-työ

Jussi-työ on väkivallan tekijöiden kanssa tehtävää työtä, joka tarjoaa nopeaa ammatillista apua kriisiytyneissä tilanteissa. Jussi-työ perustuu kansalaisjärjestöpohjaiseen väkivaltatyöhön ja se on kehitetty erityisesti miehille, jotka haluavat katkaista väkivallan kierteen ja uhkaavan käyttäytymisen. Myös väkivaltaa käyttäviä naisia voidaan auttaa Jussi-työssä käytettävien menetelmin, joten toiminta on suunnattu sekä miehille että naisille. Jussi-työn tarkoituksena on väkivaltaisesta käyttäytymisestä irti pääseminen. Siinä autetaan tekijää löytämään väkivallattomia ongelmanratkaisukeinoja tarjoamalla terapeutista keskusteluapua, ohjausta ja neuvontaa. Väkivallantekijää kannustetaan itsetutkiskeluun ja käyttäytymismallien muuttamiseen. Keskeinen tehtävä on edistää vastuun ottamista omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestä. Jussi-työssä käytettäviä työmuotoja ovat yksilö – ja paritapaamiset, isätyö, vertaistukiryhmät sekä puhelinneuvonta. Yksilötyö on empaattista ja tavoitteellista yhteistyöhön

perustuvaa dialogia. Sen tarkoitus on ymmärtää ongelmallisen käyttäytymisen taustoa ja löytää toimivia ratkaisumalleja. Vertaistukiryhmässä on mahdollisuus jakaa väkivallan herättämiä tunteita ja ajatuksia samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien parissa. Jussi-työssä toteutettavan isyytyön tarkoituksena on kiinnittää huomiota isyyden merkitykseen lapsen kehityksen ja perhe-elämän kannalta. Isyytyö tukee miehen kasvuprosessia isänä ja vanhempana ja siinä sanoitetaan isyyden merkityksellisyttä. Isyytyötä toteutetaan yksilötyönä, luentoina ja vertaistukiryhminä. Ensi- ja turvakotien liitto säätelee ja ohjaa Jussi-työtä, joka on vuodesta 2011 merkitty tavamerkkilain mukaiseen rekisteriin. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 34–37.)

3.4.3 Avokriisityö

Avokriisityö on matalan kynnyksen avopalvelutoimintaa, jonka kohderyhmänä on väkivaltaa kohdanneet henkilöt. Avokriisityö tarjoaa keskusteluapua ja tukea perhe- ja lähisuhdeväkivaltakokemusten käsittelyyn ja niistä selviytymiseen. Työssä olennaista on lisätä asiakkaan turvallisuudentunnetta, kasvattaa voimavaroja ja edistää arjen toimintakyvyn palautumista. Tukea tarjotaan joustavasti ja tilannekohtaisesti asiakkaan tarpeita kuunnellen. Tavoitteena on edistää kriisitilanteeseen joutuneen henkilön ajatusten selkiytymistä ja tunteiden käsittelyä. Väkivaltakokemusten lisäksi muita avokriisityöhön palveluihin tulosityitä ovat esimerkiksi parisuhdeongelmat ja avioerotilanteet. Akuutin kriisitilanteen jälkeen tarjottava selviytymisvaiheen tuki on pitkäjänteistä ja voimaannuttavaa yhteistyötä asiakkaan kanssa. Se mahdollistaa syvällisen tunnetyöskentelyn, uusien voimavarojen rakentamisen ja elämönhallintakeinojen vahvistamista. Selviytymisvaiheen työssä tähdätään aikaansaatuisten suotuisten muutosten vahvistamiseen ja pysyvyyteen. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 39–40.)

Avokriisityössä käytettyjä työmuotoja ovat yksilö- ja paritapaamiset, erotyö, vertaistukiryhmät ja puhelinneuvonta. Toimintaan kuuluu myös päivystysluonteisesti toimiva kriisipuhelinpalvelu, joka tarjoaa ammattiapua myös nimettöminä tukea hakeville soittajille. Avokriisityön palvelujen tarve on viime vuosina kasvanut ja yhdistys on vuoden 2017 aikana lisännyt henkilöresursseja rekrytoimalla avokriisityöhön koikaikaisen työntekijän. Tämän johdosta palvelua on voitu kehittää moniulotteisesti

yhdessä muun väkivaltatiimin kanssa. Yhteistyötä tehdään tiiviisti väkivaltatyön avoyksikön Jussi-työn ja Lapsityön kanssa sekä Porin Esikon turvakodin kanssa. Yhteistyötä tehdään myös yhdistyksen ulkopuolisten tahojen kanssa, joita ovat mm. Porin Ankkuritiimi, Porin Marak-työryhmä, perheneuvola, psykososiaaliset palvelut ja Porin lastensuojelu. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 39–41.)

3.5 Jalkautuva naistyö - Naisen hyvinvoinnin vahvistaminen väkivaltaa ennaltaehkäisevänä tekijänä - hanke

Yhdistyksen toiminnan erityisosaamiseen kuuluvat erilaiset kehittämishankkeet. Jalkautuva naistyö – hanke oli Ensi- ja turvakotien liiton koordinoima hanke, jossa kehitettiin naisten toimintaympäristöissä tapahtuvaa etsivää ja jalkautuvaa väkivaltatyötä vuosina 2015–2017. Hankkeen pilottiyhdistyksenä toimi Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry yhdessä Etelä-Pohjanmaan ensi- ja turvakotiyhdistyksen kanssa. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 47–48.) Hankkeen päätavoite ja osatavoitteet on esitetty seuraavassa kuviossa:

<p>Autetaan naisia tunnistamaan ja sanoittamaan lähisuhdeväkivalta, sen uhka sekä ennakoivat merkit. Hankkeen avulla vaikutetaan naisten ja lasten hyvinvointiin vahvistamalla naisten voimavaroja ja toimijuutta. Naisia rohkaistaan hakemaan apua väkivaltaan.</p>		
<p>Kehitetään etsivää ja jalkautuvaa väkivaltatyötä kohtaamalla naisia heidän omissa toimintaympäristöissä ja lisätään tietoutta saatavilla olevista palveluista</p>	<p>Vahvistetaan osallisuutta ja kansalaitoimintaa väkivallan ehkäisyssä mm. lisäämällä ja kehittämällä matalan kynnyksen vertaisryhmätoimintaa</p>	<p>Edistetään tietoutta väkivaltailmiöstä hankkeen, viestinnän ja sosiaalisen median kautta sekä koulutetaan yhteistyökumppaneita, ammatillisia toimijoita sekä vapaaehtoistyöntekijöitä</p>

Kuvio 4. Jalkautuva naistyö – hankkeen tavoitteet

Jalkautuva naistyö – hankkeessa toteutettiin monipuolista toiminnallista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa sekä rakennettiin tavoitteellisesti uudenlaisia yhteistyömalleja liikunta- ja kulttuurialan toimijoiden kanssa. Hanke toteutti erilaisia kampanjoita ja yleisötilaisuuksia, jalkautui kauppakeskuksiin, tanssilavoille ja musiikkifestivaaleille, osallistui Suomi Areena – viikkoihin sekä järjesti väkivallan vastaisia PopUp – tapahtumia. Hyvinvointinäkökulmaa painotettiin järjestämällä esimerkiksi naisten hyvinvointi-iltoja, käsityötaidepajoja, taidetapahtumia ja itsepuolustusiltoja. Hankkeen toteuttamia vertaistukiryhmiä olivat mm. Voimavaroja liikkeestä – ryhmä, joiden koontumisissa käsiteltiin väkivaltakokemuksia kehityöskentelyn ja taideterapeuttisten menetelmien kautta sekä Avoimen naisten kahvilan – vertaisryhmätapaamiset, jossa toiminnallisten harjoitusten avulla edistettiin naisten hyvinvoinnin lisääntymistä. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 48–49.)

Hankkeessa kehitetty Tarinakengät – askeleita lähisuhdeväkivallasta – näyttely kampanjoi laajalti Satakunnassa ja eri puolella Suomea. Se toimi keskeisenä linkkinä jalkautumisessa eri sidosryhmien keskuuteen. Tarinakengät oli osallistava tarinakampanja, joka kokosi ihmisten omia selviytymistarinoita ja edisti lähisuhdeväkivallan näkyväksi tulemistä. Hanke toteutti jalkautuvaa väkivaltatyötä kolmella eri tasolla, joita olivat tiedon välittäminen, dialogin mahdollistaminen sekä osallistumisen tukeminen. Eri tasot mahdollistivat tuen saatavuuden jokaisen yksilöllisten toiveiden ja tarpeiden mukaisesti. Kaikki tasot ovat merkityksellisiä väkivallasta irtautumisessa ja siitä selviytymisessä. Hankkeessa kehitettyjä käytäntöjä ja toimintatapoja pyritään jatkamaan yhdistyksen toiminnassa. Tämän varmistamiseksi hankkeesta laadittiin yhdistyksen käyttöön erillinen juurruttamissuunnitelma. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 47–50.)

3.6 Vapaaehtoistoiminta Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:ssä

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys toteuttaa kansalaisjärjestötoimintaa, joka tehtäviin kuuluu edistää ihmisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, vahvistaa yhteisöllisyyttä ja kasvattaa sosiaalista pääomaa. Yhdistys toimii järjestöroolissa kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi lähellä heidän arkeaan ja tavoittaa toimintojensa

kautta erilaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Vapaaehtoistoiminnan kautta yhdistys toteuttaa kansalaisjärjestötoiminnan perusluonnetta ja tehtäviä sekä ylläpitää yhteistyöhön perustuvaa toimintatapaa monipuolisen osallisuuden edistämiseksi. Vapaaehtoistyö sisältyy osaksi jokaisen yhdistyksen työntekijän työnkuvaa, vaikka toimialueelle on nimetty oma yhteyshenkilö. Yhdistyksessä tehdään vapaaehtoistyön saralla tiivistä yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa. Ensi- ja turvakotien liitto järjestää vapaaehtoistyöhön liittyviä koulutuksia sekä työkokouksia, joihin työntekijät osallistuvat. Liitto järjestää myös vapaaehtoistyöntekijöille koulutuspäiviä sekä vuosittaisen vapaaehtoisten kiittämistilaisuuden pääkaupunkiseudulla. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 45–46.)

Vapaaehtoistyöntekijöiden rooli yhdistyksen tuottamissa palveluissa ja arjen käytännöissä on merkityksellinen. Vapaaehtoiset toimivat erilaisissa tehtävissä ja ovat mukana toteuttamassa palveluja, jotka toimivat turvallisen elämän ja lapsuuden puolesta ja edistävät kansalaisten hyvinvointia. Vapaaehtoisilla on mahdollisuus osallistua toimintaan omien aikataulujen mukaan itseään kiinnostavissa toimintamuodoissa ja tehtävissä. Yhdistyksen tarjoamia tehtäviä ovat mm. lastenhoito, toiminnallisten yhteisöjen ja vertaistukiryhmien ohjaaminen, tukihenkilötoiminta, kokemusasiantuntijana toimiminen, erilaisiin tapahtumiin ja kampanjoihin osallistuminen sekä yhdistyksen arkeen liittyvät työt. Yhdistyksen vapaaehtoistoiminnassa toimii myös Satakunnan ammattikorkeakoulun ja Diakonia ammattikorkeakoulun opiskelijoita, jotka saavat osallistumisestaan suoritettua opintoihinsa liittyviä vapaaehtoistyön kursseja. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys 2017, 44–47.) Vapaaehtoistyöntekijät ovat tehtävissään kosketuksissa haavoittuvissa olosuhteissa elävien ihmisten parissa, mikä asettaa haasteita vapaaehtoistyölle. Tämän johdosta keskeiseen rooliin nousee vapaaehtoistyöntekijöille tarjottava tuki ja koulutus. Yhdistyksen vapaaehtoistoimintaan osallistuminen tarjoaa vapaaehtoistyöntekijöille vaikuttumismahdollisuuksia sekä tilaisuuden antaa aikaa ja osaamista yhteiseksi hyväksi. Vapaaehtoistyö tarjoaa osallistujille mukavan yhteisön johon kuulua ja missä voi toteuttaa itseään lisäten omaa toimijuutta.

4 VAPAAEHTOISTOIMINTA

4.1 Vapaaehtoistoiminta – yhteistyötä, ihmissuhteita ja vaikuttamista

Jokaiselle meistä syntyy erilaisia mielikuvia käsitteestä vapaaehtoistoiminta. Vapaaehtoistoiminta onkin moniulotteinen käsite, jolle on tunnusomaista ihmisten omiin arvoihin ja auttamishaluun perustuva toiminta. Vapaaehtoistoiminta on organisoitua toimintaa, jossa vuorovaikutuksen kautta osallistutaan auttamis- ja tukitoimintaan jonkin yhteisen päämäärän hyväksi. Vapaaehtoistoiminnan luonteeseen kuuluu, että sen kautta on aina pyritty vastaamaan yhteiskunnallisiin haasteisiin, epäkohtiin ja tarpeisiin. Euroopan parlamentin mietintö (2008, 11) liittyy vapaaehtoistoimintaan myös palkattomuuden ja kaikille avoimena olevan osallistumisen, josta hyötyy perheen, ystävien ja lähiomaisten ulkopuolelle jäävä kolmas osapuoli. Hynynen (2015, 6-7) yhdistää vapaaehtoistoiminnan määritelmään yhteistoiminnan, osallisuuden, vastavuoroisuuden sekä halun vaikuttaa asioihin. Ihminen kiinnittyy yhteiskuntaan ja toteuttaa tarkoitustaan toiminnan tasolla. Osallistumalla itselleen mielekkääseen toimintaan ihminen kokee itsensä merkitykselliseksi. Vapaaehtoistoiminta tarjoaa yhteisön, jossa voi toteuttaa omaa olemustaan, saada uusia kokemuksia, oppia uutta ja solmia sosiaalisia suhteita. (Niemelä 2009, 219–220, 228.) Olennaista vapaaehtoistoiminnassa on, että jokainen löytää itselleen soveltuvan tavan osallistua ja vaikuttaa.

Vapaaehtoistoimintaa käytetään usein yleisnimikkeenä, joka kattaa mm. erilaisten järjestöjen erilaiset toimintamuodot, vapaaehtoistyön ja kansalaistoiminnan. Tässä kehittämistyössä vapaaehtoistoiminnan näkökulma painottuu kolmannen sektorin tuottamiin sosiaali- ja hoivapalveluihin, jossa vapaaehtoistoiminnalla on merkittävä rooli hyvinvoinnin tuottamisessa ja yhteistoiminnan kehittämisessä. Kehittämistyönsäni vapaaehtoistoiminnan käsitettä käytetään laajasti, siten että se sisältää käsitteet vapaaehtoistyö, vapaaehtoisuus sekä kansalaisten omaehtoinen toiminta. Vapaaehtoistoimintaa tarkastellaan erilaisista ulottuvuuksista käsin.

4.1.1 Vapaaehtoistoiminnan rooli nyky-yhteiskunnassa

Yhteiskunta ja työelämä ovat muuttuneet nopeasti. Työelämään kohdistuu lisääntyvästi tehokkuusvaatimuksia, jotka luovat uusia haasteita niin ammatilliseen hoiva-työhön kuin vapaaehtoistyöhön. Näiden haasteiden edessä vapaaehtoistyön merkitys korostuu jopa aiempaa arvokkaampana. Järjestöjen näkökulmasta katsoen on syytä tiedostaa, että ihmisillä ei välttämättä ole samalla tavalla aikaa osallistua vapaaehtoistointaan kuin aiemmin. Työn vaatimukset, perhe-elämä ja harrastukset ovat keskeisiä asioita ihmisten arjessa, ja aikaa vapaaehtoistointinnalle saattaa olla näiden vuoksi niukemmin. Vapaaehtoistointinta saattaa kuitenkin tarjota ihmisille merkityksellisen foorumin, jossa saa kuulua johonkin, toimia itselle tärkeiden asioiden eteen, vaikuttaa ja kokea osallisuutta. Tästä näkökulmasta katsoen vapaaehtoistointinta tarjoaa mielekkään kentän ihmisen omaehtoiselle toiminnalle vastapainoksi arjen ja työelämän hektisyyteen. (Mönkkönen 2005, 277–279.)

Vapaaehtoistointinta voidaan nähdä - ei ammatillisena toimintana. Asiantuntijuuden rooli jää sivuun vapaaehtoistyöntekijän ja sen kohteen välisessä vuorovaikutuksessa. Tällöin kohtaamisessa korostuu tasavertaisuus ja läsnäolo – ihmisen kohtaaminen ihmisenä. Tätä asiaa peräänkuulutetaan myös ammatillisessa työssä vuorovaikutuksen saralla. Maallikkona toimiminen ja siihen liittyvä ”tietämättömyyden” ulottuvuus tarjoaa inhimillisyyttä ja luottamuksellisuutta kohtaamiseen. Auttamisen tavoitteellisuus astuu ikään kuin taka-alalle. (Mönkkönen 2005, 286–290.) Vapaaehtoistointinnassa korostuvat auttajan persoonallisuus, elämäkokemus ja toisen ihmisen kohtaamisen taito ilman ammatillisen toiminnan jännitteitä.

Vapaaehtoistyön haasteisiin liittyvät sen mahdollisuudet ja tulevaisuudennäkymät. On mahdollista, että muuttuvassa yhteiskunnassamme saattaa tulevaisuudessa olla uudenlainen institutionaalinen rakenne, jossa vapaaehtoistointinta voi muodostaa oman kattavan järjestelmän. Järjestöjen keskeinen tehtävä vapaaehtoistointinnan toteuttajana ja kehittäjänä on seurata yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia ja pysyä niissä mukana. (Valliluoto 2014, 22.) Myös maakunta- ja Sote-uudistus haastaa järjestöt kehittämään toimintaansa ja seuraamaan järjestöjen roolia Sote – palveluissa. Järjestöjen on uudella tavalla tuotava osaamistaan ja palvelujaan esiin, jotta järjestöjen auttamistyö ja vapaaehtoistointinta eivät jää muiden palveluiden jalkoihin, vaan

niiden asema turvattaisiin lainsäädännön avulla. Järjestöjen tuottama vapaaehtoistyö on tarpeen nähden kustannustehokkaana keinona edistää ihmisten terveydellistä ja sosiaalista hyvinvointia. Vapaaehtoistyö toimii tärkeänä varhaisena ja ennaltaehkäisevänä tukena ihmisten arjessa. (Brax 2018, 78–79.)

4.1.2 Edellytysten luominen vapaaehtoistoiminnalle

On olennaista, että vapaaehtoistyöntekijöille järjestetään hyvät mahdollisuudet toimia vapaaehtoistoiminnassa. Vapaaehtoistoiminnan organisoinnin yhteydessä on tarkasteltava oman yhdistyksen tarpeita, tavoitteita ja asenteita vapaaehtoistoimintaa kohtaan. Vapaaehtoistoimintaa tulisi rakentaa yhdistyksissä siten, että ihmisten motivaatiot otetaan huomioon ja vapaaehtoistoiminnan käytäntöjä kehitetään tarkoituksenmukaisesti. Motivaatioon liittyvät tekijät ovat keskeisiä, sillä sisäiset kannusteet ovat vahvempia vaikuttimia osallistumisessa, kuten se että vapaaehtoinen kokee toteuttavansa ”omaa juttuaan” vapaaehtoistyön kautta. Tätä kautta vapaaehtoistyöntekijä voi kokea toiminnan tuntuvan omaltaan, joka vahvistaa omistajuuden tunnetta. (Kuuluvainen 2015, 44–51.) Tämän kehittämistyön toteuttamisessa tavoitteeksi asetettiin, että vapaaehtoistoiminnasta vastaaminen ja sen kehittäminen tapahtuisi koko työyhteisön voimin. Kehittämistyössä luodaan siis yhteistä toimintakulttuuria. Kun vapaaehtoistoiminnan organisointi ja kehittäminen on jakautunut useammalle ihmiselle, voidaan puhua kollektiivisesta johtamisesta. (Kuuluvainen 2015, 40). Tämänkaltaiseen jaettuun johtajuuteen kuuluu asioiden toteuttaminen yhdessä yhteisenä prosessina. Kyseessä on dialoginen vuorovaikutusmenetelmä, jossa ajatuksia, tietoa, kokemuksia, ja osaamista jaetaan tasavertaisesti. Tätä kautta luodaan yhteistä ymmärrystä. (Harju & Ruuskanen-Himma 2016, 91–93.)

Vapaaehtoistoiminnan johtamisen mallit ja organisaatiokulttuurit eroavat toisistaan riippuen siitä, johdetaanko toimintaa kansalaisyhdistyksestä vai ammatillisesti johdettuista yhdistyksistä käsin. Laadukkaan kehittämisen kannalta on olennaista ottaa huomioon näiden toiminnalliset erot, sillä ne heijastuvat vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen mahdollistaen vapaaehtoistyöntekijöille erilaisia rooleja ja tehtäviä. (Kuuluvainen 2015, 16–18.) Porin ensi- ja turvakotiyhdistys kuuluu ammatillisesti johdettuihin yhdistyksiin, jossa vastuu toiminnasta on ensisijaisesti työntekijöillä. Vapaaeh-

toistoimintaa kehitettäessä pyrittiin mahdollistamaan vapaaehtoisten omaehtoinen toiminta, jolloin tilaa jää uusille ideoille ja innostukselle. Vapaaehtoistyöntekijät otettiin osaksi yhteisöämme jossa suunniteltiin, toteutettiin ja arvioitiin toimintaa yhteisesti. Halusimme luoda iloa ja mahdollisuuksia luovan toiminta-areenan, jossa vapaaehtoistyöntekijöillä on mahdollisuus osallistua erilaisiin toimenkuviin ja olla monenlaisissa rooleissa yhdistyksessämme mukana.

Koska yhdistyksessämme tehdään vaativaa ihmissuhdetyötä haastavissa olosuhteissa elävien ihmisten parissa, on vapaaehtoistoimintaan osallistuville tarpeen järjestää riittävää perehdytystä ja koulutusta tehtäviensä tueksi. Tukea tarvitaan vapaaehtoistyöntekijän aloittaessa vapaaehtoistoiminnan yhdistyksessä, mutta myös toimintaan osallistumisen aikana. Vapaaehtoisten koulutus antaa vapaaehtoiselle työkaluja toimia vapaaehtoistyössä. Kokemusten jakaminen toisten vapaaehtoistoimintaan osallistuvien kanssa on tärkeää. Vertaistuen mahdollisuus voidaan järjestää yhteisten tapaamisten esim. vapaaehtoisiltojen kautta. Työn haastavuuden vuoksi myös jälkittuen tarve on olennainen, sillä vaikeiden tilanteiden kohtaaminen ja niiden purkamisen on tärkeää. (Kuuluvainen 2015 80–81.)

Kehitettäessä vapaaehtoistoimintaa on tarpeen tarkastella oman yhdistyksen vapaaehtoistoiminnan lisäksi oman paikkakunnan erityispiirteitä kuten palvelutarjontaa ja yhteistyömahdollisuuksia, jotka auttavat oman toiminnan muodostamisessa ja kehittämisessä. (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 77). Vapaaehtoistoiminnassa tarvitaan uusia innovaatioita ja toimintamuotoja. Yhteistyö valtakunnallisten järjestöjen kanssa tarjoaa mahdollisuuksia kehittää laadukasta vapaaehtoistoimintaa. Kehittämisessä tulee kiinnittää huomiota uudenlaisiin toimintatapoihin. Sosiaalisen median avulla tavoitetaan ihmisiä laajasti ja sen kautta voidaan tiedottaa yhdistyksen toiminnasta, siitä mitä yhdistyksessä tehdään ja ketä varten. Tiedottamisen keinoin vapaaehtoisille viestitään, mitä he saavat toiminnasta itselleen ja kuvataan sitä, millä keinoin hänen vapaaehtoisuuttaan tuetaan. (Pessi & Oravasaari 2010, 93–96.)

4.1.3 Sitoutuminen vapaaehtoistyöhön

Sitoutuminen vapaaehtoistyöhön on noussut puheenaiheeksi järjestökentällä. Haasteeksi koetaan se, että vapaaehtoistyöntekijöiden on aiemmin koettu sitoutuneen nykyistä vahvemmin ja pitkäkestoisemmin vapaaehtoistoimintaan. On kuitenkin huomioitava, että maailma ympärillämme on muuttunut ja vapaaehtoistoimintaan osallistuminen pohjaa uusiin tarpeisiin. (Kuuluvainen 2015, 49–50). Vapaaehtoisten elämäntilanne vaikuttaa voimakkaasti sitoutumiseen. Vapaaehtoistyö toteutuu ihmisten vapaa-ajalla, mutta siihen vaikuttavat erilaiset ulkoisen elämän puitteet kuten työ, asuinpaikka ja lapset jotka säätelevät ajankäyttöä. Vapaaehtoistoimintaan osallistumiseen vaikuttavat myös omat tarpeet ja tunteet. Vapaaehtoistyöntekijällä on tarve kokea toimintansa merkitykselliseksi. Se ketä varten vapaaehtoistyötä tehdään ohjaa vapaaehtoista tulemaan tietynlaiseen toimintaan mukaan. Vapaaehtoistyö ei myöskään saa käydä liian haastavaksi vapaaehtoistyöntekijälle. Toimintaa on mitoitettava oikein suhteessa työn haasteellisuuteen. (Marjovuo 2014, 92–95.) Vapaaehtoistyön suunnittelussa on otettava huomioon sekä kohderyhmän että vapaaehtoistyön haasteet. Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen avopalveluissa vapaaehtoiset toimivat erilaisissa haastavissa elämäntilanteissa olevien ihmisten parissa. Perheiden elämäntilanteet ovat haastavia ja vapaaehtoistyöntekijät tulevat työssään kohtaamaan vaikeasti oirehtivia ihmisiä. Ryhmätoiminnoissa, joissa on paikalla useampia perheitä, korostuu resurssien merkitys. Näissä tilanteissa ammattilaiset ja vapaaehtoistyöntekijät toimivat rinnakkain. Vapaaehtoistyöntekijöitä ei pidä jättää yksin tilanteisiin, jotka arvioidaan haastaviksi.

Vaikka motivaatio vaikuttaa vapaaehtoistyön sitoutuneisuuteen, on syytä huomioida että motiivit voivat vaihtua vapaaehtoistoimintaan osallistumisen aikana. Vapaaehtoistyön nykyisessä kehityssuunnassa näkyy, että sen arvostus on kasvussa. Myös ihmisten innostus ja kiinnostus vapaaehtoistyötä kohtaan on lisääntynyt. Kehitystrendinä voidaan kuitenkin nähdä vapaaehtoistoiminnan muuttuminen pitkäkestoisesta lyhytkestoisemmaksi. Vapaaehtoistoimintaan halutaan osallistua osittain epämääräiseksi aikaa, jonka jälkeen arvioidaan uudelleen jatkoa. Vapaaehtoistyön voidaan sanoa muuttuneen sirpalemaisemmaksi ja projektimaisemmaksi. Vapaaehtoiset saattavat toimia samanaikaisesti useassa eri toiminnoissa. Toisaalta osa toimintaan osallistuvista vapaaehtoisista haluaa osallistua vain yksittäisiin asioihin tai tempauksiin.

Toimintaan osallistuminen voi olla satunnaista ja määräaikaista tai se tapahtuu josain määrin säännöllisesti. (Pessi & Oravasaari 2010, 123–128.) Tämä ilmiö on ollut näkyvissä myös yhdistyksemme vapaaehtoistoiminnassa. On vapaaehtoistyöntekijöitä, jotka osallistuvat vain johonkin tiettyihin toimintoihin tai tempauksiin, kuten esimerkiksi vuosittaisen leikkipäivän suunnitteluun ja toteutukseen.

Ympäröivän yhteiskunnan muutosten keskellä on ymmärrettävä, että myös kiinnostus vapaaehtoistoimintaan perustuu erilaisiin asioihin ja tarpeisiin. Kun vapaaehtoistoimintaa kehitetään, on tärkeä pohtia miten oma organisaatio on vapaaehtoistyötä koskevissa muutoksissa mukana ja miten se huomioidaan vapaaehtoistoimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa. On tarpeellista hyväksyä että vapaaehtoistoimintaan vaikuttavat monet eri asiat ja toisinaan sen kulku saattaa muistuttaa vuoristorataa.

4.2 Auttaminen vapaaehtoistyössä

Auttaminen ja toisista ihmisistä huolehtiminen on tärkeä tekijä siinä, miksi ihminen hakeutuu mukaan vapaaehtoistoimintaan. Auttamiseen sisältyy sen tapahtuminen ihmisen omasta tahdosta. Myötä- ja vastuuntunto aktivoi ihmistä auttamaan muita ja se tuottaa iloa ja hyvinvointia myös antajalle. Halu auttaa toisia ihmisiä nivoutuu ihmisen arvomaailmaan. Se voidaan kokea kutsumuksena, tapana elää ja toteuttaa hyvää. Sen pohjalla on ajatus siitä, mitä ihminen pitää oikeana. Auttamisen taustalla voi olla ajatus epäoikeudenmukaisuuden torjumisesta. Auttamishaluun liittyy usein myös eettisiä tai uskonnollisia tekijöitä sekä pyrkimystä hyvään. (Ojanen 2001, 95–106.) Auttaminen liitetään usein altruismin käsitteeseen, jolla tarkoitetaan toiset ihmiset huomioivaa käyttäytymistä ja materiaalista vastikkeettomuutta. Altruismiin liittyy se, että halu auttaa toisia on auttamisen ensisijainen motiivi.

Ihmisillä on erilaisia motiiveja auttamishalun takana. Auttamiselle ei saisi asettaa liian korkeita vaatimuksia vaan tulisi hyväksyä erilaisten motiivien olemassaolo. On inhimillistä, että auttajalla on omia syitä osallistua eivätkä kaikki motiivit ei ole puhtaita, pelkästään epäitsekkäitä syitä auttaa toisia. Erilaisten motiivien olemassaolo ei kuitenkaan vähennä auttamisen merkitystä. (Kuuluvainen 2015, 48; Ojanen 2001, 104–105.) Tämän näkökulman valitsin kehittämistyöni näkökulmaksi – auttamista

tarkasteltiin sen eri lähtökohdista käsin, mutta auttamisesta saatavaa hyötyä auttajalle itselleen ei nähty auttamisen arvoa vähentävänä tekijänä.

Auttaminen tuottaa yhteenkuuluvuutta ja sen avulla luodaan yhteiskunnallista tasa-arvoa. Yhteiskunnassamme tarvitaan hyvää tahtoa, sitä että toisista ihmisistä huolehditaan ja heitä autetaan. Vapaaehtoistoiminnalla voidaan nähdä merkittävä rooli kansalaisuuteen ja demokratiaan kasvattamisessa. Vapaaehtoistoiminnan kautta opitaan arvioimaan yhteiskunnan taloudellisia ja sosiaalisia rakenteita sekä tuomaan esiin omia näkemyksiä. (Kurki 2001, 90–91.) Vapaaehtoistoiminnalla on tärkeä merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa ja sen merkitys hyvinvoinnin tuottajana tunnustetaan. Julkiset palvelut eivät yksistään riitä tuottamaan kattavia palveluja, eikä kaikilla ole mahdollisuutta ostaa kalliita yksityisiä palveluja. Yhteiskunnan eriarvoistuminen on noussut julkisessa keskustelussa pinnalle ja se on suuri yhteiskuntapoliittinen huolenaihe. Vapaaehtoistoiminnasta on rakentunut yksi yhteiskunnan tukirakenteista, ja sen merkityksen arvioidaan tulevaisuudessa vain kasvavan. (Pessi & Saari 2008, 164–168.)

Vapaaehtoisuuteen perustuvassa auttamisessa tuloksellisuuden vaade jää vähäisemmäksi. Auttaminen ja toiminta perustuvat tasavertaiseen vuorovaikutukseen ihmisten välillä. Vapaaehtoistoiminnan avulla pystytään lieventämään ihmisten kohtaamia ongelmia ja parantamaan ihmisten elämänlaatua. Auttamisen vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen ovat syvällisiä. Auttamisessa korostuu osallisuus yhteiseen ja lähimmäisen arvostus. (Yeung 2005, 107–120.) Auttamisen rooli korostuu yhteiskunnassa vallitsevien tehokkuus-, tuottavuus-, ja taloudellisuushaasteiden paineessa. Ihmiset haluavat olla mukana edistämässä yhteisöllisyyttä ja inhimillisiä arvoja, joita toisista ihmisistä välittäminen ja auttaminen ovat. Rahan merkitys ei välttämättä olekaan niin suuri. Järjestöjen perustana oleva aate- ja arvolähtöisyys tarjoavat toimintaan syvällisen tarkoituksen, jossa toimitaan niiden mukaan toteuttaen järjestön perusidea ja tehtävää. Vapaaehtoiset osallistuvat tämän päämäärän toteuttamiseen omalla panoksellaan, itselle sopivalla tavalla ja määrällä. (Harju & Ruuskanen-Himma 2016, 44–47.)

4.3 Motivaation merkitys vapaaehtoistoiminnassa

4.3.1 Motivaation käsite

Motivaatiolla tarkoitetaan niiden tekijöiden järjestelmää, jotka ohjaavat ihmisen käyttäytymistä. Se voidaan käsittää psyykkiseksi tilaksi, joka virittää ihmisen liikkeelle ja toimimaan. Motivaatiolla selitetään sitä, miksi ihminen toimii siten kun toimii. Ihmisen motivaatio kertoo, minkä merkityksen hän asioille antaa ja mihin tärkeysjärjestykseen hän ne asettaa. Motivaatio on monikerroksinen ilmiö ja ihmisen motivaatio vaihtelee erilaisissa tilanteissa ja eri tekijöiden vaikutuksesta. Motivaatio rakentuu ihmisen käsityksistä, tunteista ja päämääristä. Kehittämistyössäni tutkin ihmisen ulkoisia ja sisäisiä motiiveja siitä näkökulmasta, mikä saa ihmiset osallistumaan vapaaehtoistoimintaan ja mitä he siitä itselleen saavat. Kun vapaaehtoistyöntekijä tulee mukaan vapaaehtoistoimintaan, on hänellä halu toimia jonkin asian puolesta, jonka kokee tärkeäksi. Motivaatio rakentuu ihmisen omista lähtökohdista. On kuitenkin tiedostettava, että motiivit osallistua vapaaehtoistoimintaan on moninaiset. Olivatpa ihmisen motiivit mitä tahansa, motivaatio on kuitenkin tekijä, joka muodostaa kivijalan vapaaehtoistyölle. (Yeung 2005, 83–93.)

4.3.2 Sisäinen ja ulkoinen motivaatio

Kun motivaatiota tarkastellaan, voidaan erottaa toisistaan sisäinen ja ulkoinen motivaatio. Näitä on hyvä tarkastella, kun kehitetään vapaaehtoistyötä. Ulkoiseen motivaation liittyvät ulkoiset palkkiot, jotka tulevat tekemisen seurauksena. Vapaaehtoistoiminnassa näitä voivat olla esimerkiksi virkistystilaisuudet, koulutukset, hyöty kokemuksen kautta jne. Ulkoisessa motivaatiossa tekeminen on tällöin suoritusta, josta odotetaan jotain hyötyä. Sisäisessä motivaatiossa ihminen toimii tarpeidensa pohjalta itseään toteuttaen. Ihminen toimii sellaisen asian puolesta, joka häntä kiehtoo ja vetää puoleensa. Sisäistä motivaatiota pidetään vapaaehtoistoiminnassa vahvempana, sillä sisäinen motivaatio liittyy arvoihin, innostukseen ja mielekkyyteen. Sisäisen motivaation ohjaamana ihminen pitää tekemistä ja sen tuottamaa hyvää jo itsestään palkitsevana, ja eteenpäin motivoivana. Toiminnassa on tällöin luonnostaan syntyvää energiaa, intoa ja heittäytymistä. (Kuuluvainen 2015, 45–46.)

4.3.3 Motiivit vapaaehtoistoiminnan taustalla – mikä saa meidät auttamaan?

Tutkimukset ovat osoittaneet, että auttamishalu on yksi tärkeimmistä syistä hakeutua vapaaehtoistyöhön (Pessi & Oravasaari 2010, 141). Vapaaehtoistoimintaan osallistumiseen vaikuttavat kuitenkin samanaikaisesti useat eri motiivit, eikä ihminen aina edes tiedosta kaikkia motiiveja. Useissa tutkimustuloksissa on noussut esiin, että vapaaehtoistoimintaan osallistumisen taustalla on esiintynyt tarve sosiaalisiin kokemuksiin, halu kuulua yhteisöön, oppimishalu uusia asioita kohtaan sekä tarve uusien näkökulmien kasvattamiseen. (Yeung 2005, 104–117.) Myös Marjovuo (2014, 19–21) on nostanut tutkimuksessaan esiin vapaaehtoisuuden taustalta löytyviin motiiveihin itsensä toteuttamisen tarpeen, kokemusten saamisen ja halun edistää omia taitojaan ja uraansa. Vapaaehtoistyön kautta syntyy uusia kontakteja ja verkostoja, jotka voivat auttaa esimerkiksi työllistymisessä tai oman uran edistämisessä. Vapaaehtoistoiminta tarjoaa myös mahdollisuuden kokeilla uutta alaa, johon saattaa myöhemmin hakeutua. (Hynynen 2015, 17.)

Pessi ja Oravasaari (2010, 155–156) kuvaavat vapaaehtoistoimintaa antamisen ja saamisen syklinä, jossa kumpikaan ei sulje toista pois. Nämä ulottuvuudet esiintyvät rinnakkain ja kuvaavat auttamisen antoisuutta vapaaehtoistyöntekijälle. Samalla kun vapaaehtoistyö on antamista, toimintaa itsestä ulospäin se tuottaa tekijälleen kokemusta, osaamista, osallisuutta ja saamista. Kehittämistyössäni kiinnitin huomiota juuri tähän vapaaehtoistoiminnan vaikuttavuuteen, antamisen ja saamisen ulottuvuuksiin. On inhimillistä olettaa, että vapaaehtoistyöntekijä haluaa kokea saavansa toiminnastaan jotain myös itselleen. Saaminen myös motivoi vapaaehtoista jatkamaan vapaaehtoistoiminnassa kun hän kokee siitä iloa, tyytyväisyyttä ja jonkinasteista hyötyä itselleen. Parhaimmillaan vapaaehtoistoiminta edistää yhteistä hyvää, josta hyötyvät niin yhdistykset, työntekijät, vapaaehtoistojat sekä asiakkaat. Hynynen (2015) on tutkiessaan vapaaehtoistyön motiiveja Pro gradu -tutkimuksessaan käyttänyt solidaarisuuden käsitettä vapaaehtoistyön motiivina, joka pitää sisällään ihmisen toiminnan yhteisen edun saavuttamiseksi. Solidaarisuus käsittää tällöin vapaaehtoistoiminnan altruistiset ja individualistiset motiivit, jolloin vapaaehtoistoiminnan hyödyt ovat moninaiset. Näin ollen solidaariset motiivit edistävät jaettua etua. (Hynynen 2015, 14.)

4.4 Osallisuus vapaaehtoistyössä

Osallisuus käsittää ihmisen oman tunteen siitä, että kuuluu joukkoon ja kokee omilla mielipiteillään ja toiminnallaan olevan merkitystä. Osallisuus toimii ihmiselle hyvinvoinnin lähteenä, mutta se on myös kansalais- ja ihmisoikeus. Osallisuus vaikuttaa myös ihmisen identiteettiin, hänen käsitykseensä itsestään. (Meriluoto & Marila-Penttinen 2015, 8-9, 17.) Osallisuuteen liittyy kiinnittyminen johonkin ryhmään, lähiympäristöön ja yhteiskuntaan. Osallisuus synnyttää turvallisuuden, yhteenkuuluvuuden ja oikeudenmukaisuuden tunteita. Siihen, miten ihminen kokee osallisuuden vaikuttavat ihmisen voimavarat, sosioekonominen asema, yhteiskunnan rakenteet ja itsensä toteuttamisen ulottuvuudet. Osallisuuden kokemuksilla on syviä vaikutuksia ihmisen arkeen, sillä ihmisellä on tarve sosiaalisiin suhteisiin, kuulluksi tulemiseen ja siihen, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa ympäristöönsä ja elämään. Ihminen voi toteuttaa osallisuuttaan esimerkiksi työn, harrastustoiminnan vaikuttamis- ja vapaaehtoistoiminnan kautta. (Särkelä-Kukko 2014, 33–36, 48–49.)

Vapaaehtoistoiminta on kenttä, jossa pystytään luomaan ja tarjoamaan monenlaisia mahdollisuuksia osallisuuden lisäämiseen. Vapaaehtoistoiminta synnyttää ihmisille paikkoja toteuttaa omaa kansalaisuuttaan omien tarpeiden ja toiveidensa mukaisesti. (Meriluoto & Marila-Penttinen 2015, 9.) Tässä kehittämistyössä on tarpeen tarkastella vapaaehtoistoimintaa osallisuuden näkökulmasta, sillä kansalaisjärjestönä yhdistyksemme edistää osallisuutta ja pyrkii lisäämään ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia omassa elämässä, omassa yhteisössä sekä yhteiskunnassa. Vapaaehtoistoiminta tarjoaa paikan tutustua uusiin ihmisiin, vaikuttaa asioihin ja oppia uutta muiden ihmisten kanssa. Osallisuuteen kytkeytyvät motiivit ovat merkittäviä vapaaehtoistyössä. Tahto liittyä yhteisöön, ystäväystyä toisten ihmisten kanssa ja viettää vapaa-aikaa hyvässä ilmapiirissä samanhenkisten ihmisten kanssa saattavat toimia niinä tekijöinä, jotka saavat ihmisen osallistumaan vapaaehtoistyöhön. Ihmisen tarve kokea itsensä tarpeelliseksi saattaa korostua tilanteissa, jossa hän kokee jäävänsä yhteisön ulkopuolelle, esimerkiksi jäädessään työttömäksi. Osallisuuden myötä vapaaehtoistoiminta tarjoaa uutta sisältöä elämään. Vapaaehtoistyön kautta ihminen voi toteuttaa itseään sekä kehittää ja ylläpitää omia taitojaan. (Sorri 2005, 136–139.)

Vapaaehtoistoiminnassa toteutuu aktiivisen kansalaisen rooli, sillä siinä korostuvat osallistuminen, omaehtoinen toiminta, yhteisöllisyys, vaikuttaminen ja jäsenyys. Osallistuminen vapaaehtoistointaan edesauttaa yhteisvastuun toteutumista ja hyvän yhteiskunnan rakentumista. Vapaaehtoistointa tarjoaa areenan, jossa osallistuminen tuottaa osallisuutta. Sen kautta toteutuu toisen auttaminen, välittäminen, ihmisen kohtaaminen sekä mahdollisuus vaikuttaa ja elää yhteiskunnallista todellisuutta. (Harju 2005, 67–70.) Vapaaehtoistoiminnassa vapaaehtoisten ja siihen osallistuvien ihmisten keskinäinen vuorovaikutus rakentuu vastavuoroisuuden periaatteelle, jolloin toiminta on joustavaa, ihmisläheistä, ja innovatiivista. (Pessi & Oravasaari 2010, 162). Vapaaehtoistointinnan osallisuutta ja yhteisöllisyyttä lisäävä luonne voivat yhdistää ihmisiä, instituutioita ja yhteiskunnan rakenteita lähemmäs toisiaan. Vapaaehtoistoiminnassa on mahdollisuus rakentaa uudenlaisia palveluita, vaihtoehtoja olemassa oleville palveluille. (Pessi & Oravasaari 2010, 161.) Palvelujen kehittäminen ja uusien hankkeiden tuottaminen on osa yhdistyksemme toimintaa. Yhteinen kehittäminen ammattilaisten, vapaaehtoistyöntekijöiden ja palvelujen käyttäjien kanssa mahdollistavat, että yhdistys pystyy tuottamaan tarpeita ja ajan haasteita vastaavia uusia toimintatapoja ja palveluja. Näihin haasteisiin vastaamisessa on merkittävää huomioida erityisesti osallistavat ja yhteisölliset toimintatavat.

5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN JA MENETELMÄT

Kehittämistyö lähti liikkeelle syksyllä 2016 aiheen tarpeen määrittelyllä palaverissa yhdistyksen toiminnanjohtajan Arja Saarisen kanssa. Ovensuukyselyn avulla työyhteisön jäseniltä kartoitettiin näkemyksiä siitä, mihin tarvitaan muutosta ja uusia käytäntöjä yhdistyksen järjestämän vapaaehtoistyön saralla. Ovensuukysely sopi erinomaisesti käyttöön toimintaympäristössämme, jossa työntekijät työskentelevät eri toiminnoissa ja tehtävissä. Kiireellisen arkityön puitteissa yhteisiä aikatauluja on haasteellista järjestää. Myös vuorotyö tarjoaa omat haasteensa yhteisille kokoontumisille.

Tämän jälkeen aiheesta keskusteltiin yhteisesti henkilöstöpalaverissa ja suunniteltiin vapaaehtoisiltojen toteutustapaa. Aihealueen ympärille syntyneitä näkökulmia ja ideoita koottiin fläppitaululle ja niistä käytiin keskustelua. Samana syksynä pidettiin kehittämispalaveri, johon osallistui osa työyhteisön jäsenistä sekä Ensi- ja turvakotien liiton suunnittelija Leena Marila-Penttinen. Vapaaehtoistyön kehittämistä yhdistyksessä lähestyttiin kehittämispalaverissa ideariihityöskentelyn avulla. Ideariihityöskentely sopii luovan ongelmaratkaisun ideointimenetelmäksi, jossa halutaan tuottaa paljon ideoita. Osallistujille annetaan vapaus tuottaa ajatuksia ja ideoita vapaasti ilon ja huumorin kautta ilman toisten ajatusten kritisointia. Syntyneitä ideoita voidaan kehittää ja yhdistää ja niistä valitaan omaan käyttöön sopivimmat ideat käyttöön. (Harisalo 2011, 75–78.)

Kehittämispalaverin jälkeen muodostui kuva siitä, mitä kehittämistyö tulee sisältämään. Nämä valinnat esiteltiin luvussa 2. Seuraavassa kuviossa on kuvattu kehittämistyön toteutusaikataulu:

Kuvio 5. Kehittämistyön aikataulu.

Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen aloitettiin jo aihesuunnitelman pohjalta, koska yhteisymmärrys toteutettavasta kehittämistoiminnasta oli toimeksiantajan kanssa vahva. Aihesuunnitelmaa jalostettiin kehittämistyön edistyessä varsinaiseksi opinnäytetyön suunnitelmaksi. Kehittämistyön lupa-anomus käsiteltiin yhdistyksen johtokunnassa kesäkuussa 2017 ja heti sen jälkeen allekirjoitettiin sopimus opinnäytetyön tekemisestä.

5.1 Tutkimusaineistoa tutkimuspäiväkirjan avulla

Kehittämistyön edetessä ensimmäisen vapaaehtoisillan jälkeen havaitsin, että olin dokumentoinut kehittämistyön prosessin vaiheita, havaintoja, haasteita ja toteutumista päiväkirjatyypillisesti. Tässä vaiheessa, lokakuussa 2016 tein tietoisin valinnan kirjata koko tutkimusprosessin ajan tutkimuspäiväkirjaa. Muistiinpanoja kertyi aina toukokuun 2018 loppuun saakka. Tutkimuspäiväkirjan muistiinpanoista oli hyötyä, sillä kehittämisprosessi oli kestoltaan pitkä, kahden vuoden mittainen. Tutkimuspäiväkirjan avulla pystyin palauttamaan mieleeni kehittämistyön vaiheita ja siinä syntyneitä havaintoja ja ideoita sekä jäsentämään ajatuksiani. Myös tulevaa toimintaa oli helpompi suunnitella kirjattujen muistiinpanojen avulla. Tutkimuspäiväkirjaan kirjasin ylös myös työryhmän kokemuksia tutkimusprosessista kuten palaverissa esiin tulevia asenteita, mielipiteitä sekä arviointia tutkimusprosessista ja sen vaiheista. Toteutettujen vapaaehtoisiltojen jälkeen koostin tutkimuspäiväkirjaan niissä syntyneitä ajatuksia, vaikutelmia ja tunnelmia. Vapaaehtoisilloissa keskeiseen rooliin nousi osallistuva havainnointi vapaaehtoisilloista kerätyn palautteen rinnalle. Tulevia vapaaehtoisiltoja oli helpompi kehittää kirjattujen havaintojen ja muistiinpanojen avulla. Tutkimuspäiväkirjaan sisällytin teoriaa ja lähdeviitteitä sekä käytännön toiminnasta koottuja asioita ja kokemuksia. Tutkimuspäiväkirjaa hyödynsin myös tämän loppuraportin kirjoittamiseen. Tutkimuspäiväkirjaa koostin vapaamuotoisesti itselleni, omaa tutkijan roolia varten. Toimintatutkimuksellinen kehittämistyö sisältää paljon kanssakäymistä, keskustelua ja toimintaa muiden kehittämistehtävään osallistuvien jäsenten kanssa, joiden reflektiivinen kirjoittaminen muistiin edistää tutkimuskohteen ymmärtämistä ja tutkimuksen etenemistä. (Heikkinen & Rovio & Syrjälä 2008, 106–108.)

5.2 Vapaaehtoisiltojen toteutus

Vapaaehtoisiltojen tarkoitus on järjestää vapaaehtoistyöntekijöille yhteinen kohtaamispaikka, jossa vapaaehtoiset voivat tutustua toisiinsa, yhdistyksen toimintaan ja työyhteisön jäseniin. Vapaaehtoisillat tarjoavat vapaaehtoisille yhteistä tekemistä ja mahdollisuuden keskustella vapaaehtoisuuteen liittyvistä asioista. Vapaaehtoisillat toimivat myös vertaisryhmätoimintana. Vertaisryhmätoiminnan käsite tässä yhteydessä kuvaa saman-

kaltaisissa toiminnassa mukana olevien ja samankaltaisia asioita kohdanneiden ihmisten keskinäistä toimintaa, kokemusten jakamista ja auttamista. Vapaaehtoisiltojen tarkoitus on tukea vapaaehtoistyöntekijöiden jaksamista ja hyvinvointia. Vapaaehtoisillat tarjoavat avoimen kohtaamispaikan, jossa voi jakaa kokemuksiaan ja peilata näkemyksiään vapaaehtoistoiminnasta. Yhteiset kokoontumiset luovat yhteisöllisyyttä ja tarjoavat vapaaehtoisille tukiverkoston, jossa on mahdollisuus keskustella vapaaehtoistoiminnassa syntyneistä kysymyksistä ja käsitellä tunteitaan yhdessä ammattilaisten kanssa. (Mykkänen-Hänninen 2007, 60–64.) Yhteisen keskustelun ja tuen merkitys korostuu yhdistyksemme vapaaehtoistoiminnassa työn luonteesta johtuen. Työssä kohdataan erilaisia haastavia tilanteita.

Vapaaehtoisiltojen toteutusta varten työyhteisön jäsenet jaettiin kolmen hengen pienryhmiin. Tätä perustelivat käytännön syyt, sillä yhdistyksen palvelut toimivat samanaikaisesti ja niihin tarvitaan työntekijäresursseja. Toteutuneita vapaaehtoisiltoja oli neljä ja jokaisen pienryhmä vastasi kunkin vapaaehtoisillan suunnittelusta, valmisteluista sekä totutuksesta. Jokaisesta vapaaehtoisillasta laadittiin suunnitelma ja budjetti, jonka yhdistyksen toiminnanjohtaja hyväksyi. Vapaaehtoisiltojen ohjelman lisäksi haluttiin panostaa kutsukorttien visuaalisuuteen sekä tarjoiluihin. Kaikki neljä vapaaehtoisiltaa toteutettiin Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen tiloissa ilta-aikaan.

Vapaaehtoisiltojen toteutus edellytti yhteisiä kokoontumisia suunnittelu- ja arviointipalaverien merkeissä. Jokaisen vapaaehtoisillan kohdalla pidettiin kahdesta kolmeen suunnittelupalaveria, joissa myös jaoimme vapaaehtoisiltojen valmisteluihin liittyviä tehtäviä. Vapaaehtoisillat edellyttivät kutsukorttien valmistamisia, ohjelman mukaisia materiaalin valmistamisia, kaupassa käyntiä ja tarjottavien leipomista. Kahdesta vapaaehtoisillasta kirjattiin suullista palautetta ja kahdesta vapaaehtoiset täyttivät palautelomakkeen. Vapaaehtoisillan arviointia käytiin työryhmässä heti illan jälkeen ja dokumentoin sitä ylös. Koko työryhmän kanssa vapaaehtoisillan kulkua, sisältöä ja arviointia käsiteltiin aamuraporttien yhteydessä. Uusien vapaaehtoisiltojen suunnittelujen yhteydessä pienryhmässä käytiin läpi edellisen vapaaehtoisillan kulkua, niistä saatuja havaintoja ja arviointituloksia. Ne toimivat pohjana parannusehdoksille ja uusien toimintatapojen löytämisessä.

5.2.1 Unelmana vapaaehtoisuus – ilta

Ensimmäinen vapaaehtoisilta sai nimekseen Unelmana vapaaehtoisuus ja se toteutettiin 17.10.2016. Vapaaehtoisilta varten pidettiin kaksi suunnittelupalaveria. Vapaaehtoisilta varten valmistettiin vapaaehtoisuuden kortit. Isoihin pelikortteihin kirjoitettiin lapuilla yhdistyksessä olevia vapaaehtoistyön rooleja. Kortteihin merkittiin myös Ässäkortiksi nimetty omavalintakortti, joka mahdollistaa vapaaehtoistyöntekijän oman ideoinnin vapaaehtoistyön muodosta.

Illan ohjelmaan sisältyi esittelykierros, yhdistyksen toiminnan esittelyä, erilaisten vapaaehtoistyömuotojen rakentamista sekä omien vahvuuksien tunnistamista vapaaehtoistyöntekijänä. Aikaa annettiin myös vapaaehtoistyöstä keskusteluun ja kokemusten jakamiseen. Illan aikana keskusteltiin myös vapaaehtoisten toiveista yhdistyksen vapaaehtoistoimintaa kohtaan. Vapaaehtoisillan tarjoiluina toteutettiin lämmin ruoka jälkiruokineen. Vapaaehtoisillan kesto oli kaksi tuntia.

5.2.2 Tuunaa oma pulla - vapaaehtoisilta

Toinen vapaaehtoisilta nimettiin Tuunaa oma pulla – vapaaehtoisillaksi ja se toteutettiin 1.3.2017. Iltaa varten pidettiin kaksi suunnittelupalaveria. Iltaan osallistui vierailijana Ensi- ja turvakotien liiton keskusjärjestöstä kansalaistoiminnan suunnittelija Emmi Hela. Esittelykierroksen jälkeen Emmi Hela kertoi illan puheenvuorossaan vapaaehtoisuuden merkityksestä, mahdollisuuksista ja uusista suuntauksista. Illassa ohjelmassa toteutettiin ryhmäytymisharjoitus Millainen minä olen -adjektiivikorttien avulla. Kahvituksen yhteydessä täytettiin omat laskiaispullat. Illan aikana käytiin yhteistä keskustelua vapaaehtoistyön haasteista haavoittuvissa olevien perheiden parissa ja kirjattiin ylös niitä toiveita, joita vapaaehtoiset haluavat yhdistykseltä toimintansa tueksi. Vapaaehtoisilta oli kahden tunnin mittainen.

5.2.3 Hyvän mielen vapaaehtoistyö - ilta

Kolmas vapaaehtoisilta toteutettiin nimellä Hyvän mielen vapaaehtoistyö -ilta ja sen ajankohtana oli 10.10.2017. Työryhmän jäsenet kokoontuivat kolme kertaa suunnit-

telupalaveriin. Ilta aloitettiin yhteisellä tutustumisella ja työntekijät kertoivat yhdistyksen toiminnasta. Tämän jälkeen vapaaehtoiset valmistivat tähdet, joihin kirjoitettiin myönteisiä asioita omasta vapaaehtoisuudesta sekä omia vahvuuspiirteitä. Tähdet kiinnitettiin yhteiselle tähtitaivaalle fläppitauluun kiinnitetylle pahvialustalle. Tämän jälkeen työntekijä koosti, minkälaisia voimavaroja yhdistyksen vapaaehtoistyössä on yhteisessä käytössä. Seuraavaksi vuorossa oli yhteisen runon rakentaminen neljän hengen ryhmissä valmiiksi annetuista sanoista. Valmistuneet runot luettiin ääneen. Kahvitteilyn jälkeen työstettiin myönteisiä tunteita ja ajatuksia Hyvän mielen – tunnekorteilla. Illan lopuksi toteutettiin vapaaehtoistyön kysely Learning café – menetelmän avulla. Illan tarjoiluna oli suolainen ja makea croissant sekä hedelmäasetelma. Illan pituus oli reilun kahden tunnin mittainen.

5.2.4 Vapaaehtoisuuden lähteillä – vapaaehtoisilta

Neljäs vapaaehtoisilta toteutettiin 1.3.2018 ja se rakennettiin Vapaaehtoisuuden lähteillä – teeman ympärille. Teeman tarkoitus on tietoinen läsnäolo ja syventyminen sen äärelle, millainen on oma tapa toimia vapaaehtoisena. Tutustumiskierros aloitettiin Hyvän mielen korttien avulla, jolloin oli mahdollisuus valita omaan tunnetilaan sopiva kortti ja halutessaan kertoa ajatuksiaan muille osallistujille. Kahvituksen lomassa työntekijät esittelivät talon toimintaa ja vapaaehtoistyön mahdollisuuksia yhdistyksessä. Tämän jälkeen tanssi- ja liiketerapeutti Kaisa Selin Tanssiterapia Puumasta ohjasi Mindfulness – harjoituksia osallistujille. Yhteisessä keskustelussa käsiteltiin tietoisuustaitoja sekä keskusteltiin erilaisista keinosta käsitellä asioita ja huolehtia itsestä. Illan päätteeksi toteutettiin vapaaehtoistyön kysely Learning café – menetelmän avulla. Illan tarjoiluna oli kasvis- ja kalkkunakolmioleipä, kahvi / tee ja hyvän olon smoothiet kahdella makuvaihtoehdolla. Illan toteutus oli vähän yli kaksi tuntia. Vapaaehtoisilta kerättiin kirjallista palautetta illasta.

5.3 Tutkimusaineistoa Learning café – menetelmällä

Vapaaehtoistyöntekijöiltä selvitettiin niitä keinoja, joilla yhdistys voi tukea heidän vapaaehtoisuuttaan. Lisäksi selvitettiin minkälainen vapaaehtoistoiminta heitä kiinnostaa ja mitä vapaaehtoisuus heille merkitsee. Vapaaehtoistyöntekijöille laadittiin

kysymyslomake, joka testattiin etukäteen yhden vapaaehtoistyöntekijän kohdalla. Tämän jälkeen lomaketta muokattiin toimivammaksi. Kyselytutkimus toteutettiin kahden vapaaehtoisillan yhteydessä Learning café eli oppimiskahvila - menetelmän avulla. Learning café työskentelymenetelmä soveltui erittäin hyvin vapaaehtoisiltojen teemaan, sillä se on osallistava ja yhteisöllinen ideointimenetelmä. Menetelmässä keskustellaan ja haetaan vastauksia kysymyksiin, joihin toivotaan ratkaisuja osallistujilta. Vastauksia haettiin viiteen kysymykseen, jonka perusteella osallistujat jaettiin viiteen osallistujaryhmään. Aluksi vapaaehtoiset ohjeistettiin työmenetelmään. Koontumistilaan oli etukäteen kiinnitetty seinälle viisi teemakysymystä omaan teemapisteeseen. Jokaisessa teemapisteessä oli työyhteisön jäsen puheenjohtajan roolissa pitämässä keskustelua yllä ja huolehtimassa keskustelun toteutuvan dialogin periaatteille. Vastauksia kirjattiin seinään kiinnitetyille isolle paperille. Osallistujat vaihtoivat sovitun ajan kuluttua seuraavaan pisteeseen ja puheenjohtaja koosti yhteenvedon uudelle osallistujaryhmälle. Osallistujaryhmät kiersivät jokaisessa viidessä teemapisteessä. Jokaisessa teemapisteessä syntyi monipuolista keskustelua, yhteisiä näkemyksiä ja ideoita haettavaan kysymykseen. (Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010, 68-69.) Vapaaehtoisillassa aika muodostui rajalliseksi, joten emme käyneet syntyneitä vastauksia yhteisesti läpi vapaaehtoistyöntekijöiden kanssa, vaan niiden yhteenvedo ja analysointi jäi itsenäisesti suoritettavaksi.

5.4 Haastattelu kehittämistyön aineistonkeruun menetelmänä

Kehittämistyössä aineistoa hankittiin vapaaehtoistyön käyttäjiltä. Selvitimme, minkälainen vapaaehtoistyö palvelee parhaiten käyttäjien tarpeita. Haastattelua varten laadittiin kyselylomake, joka toimi haastattelun runkona. Haastattelu toteutettiin strukturoituna haastatteluna, johon vastaaminen on helpompaa silloin, jos vastaajalla on erilaisia toiminnanohjauksen vaikeuksia. Yhteisötoimintojen yhteydessä mahdollisilta haastatteluun osallistujilta tiedusteltiin etukäteen heidän mielipidettä haastattelun nauhoittamisesta. Saaduissa vastauksissa nauhoittaminen koettiin viralliseksi ja jännitystä aiheuttavaksi, jonka johdosta haastatteluja ei nauhoitettu. Haastattelutilanteen ilmapiiri haluttiin pitää rentona ja keskustelevana, ettei tilanne aiheuta vastaajille ahdistusta. Haastattelut toteutettiin syksyn 2017 ja kesään 2018 välisenä aikana. Haastattelut toteutettiin kasvokkain tapahtuvana haastatteluna, sillä kyselylomakkeeseen

vastaaminen voi tuntua hankalalta ja se voi jäädä kokonaan täyttämättä. Haastattelun osallistuminen oli vapaaehtoista ja myönteisen haastatteluluvan yhteydessä täytettiin kirjallinen suostumuslomake. Haastattelutilanteessa haastateltavan oli mahdollisuus kertoa kokemuksiaan ja toiveitaan. Haastattelun eduksi luetaan, että haastateltavat voivat omin sanoin kertoa itseään koskevista asioista ja mielipiteistään. Haastattelutilanne tarjosi myös joustavuutta, sillä siinä oli mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä, kun haluttiin selventää vastauksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 204–206.).

5.5 Vertailuoppiminen kehittämistyön menetelmänä

Yhdistyksemme vapaaehtoistyön kehittämisen rinnalla oltiin kiinnostuneita siitä, miten muissa paikallisissa yhdistyksissä toimitaan vapaaehtoistyön saralla. Vertailuoppiminen eli benchmarking on kehittämismenetelmä, jossa omaa toimintaa verrataan jonkin toisen organisaation vastaavaan toimintaan. Tarkoituksena on oppia toisilta ja soveltaa hyväksi havaittuja tapoja omiin käytäntöihin. (Ojasalo, Moilanen & Ritalah-ti 2014, 186.). Vertailukohteiksi oman yhdistyksen vapaaehtoistoiminnalle valikoitui FinFami Satakunta ry sekä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin Sa-taperhe – hanke. Valinnan jälkeen yhdistysten toimintaan tutustuttiin internet – sivu-jen kautta ja sopimalla benchmarking- vierailuajankohta. Tapaaminen FinFamin omaistyöntekijä Salla Ristolaisen kanssa toteutui 7.12.2017 ja vierailuajankohta Sa-taperhe – hankkeen kanssa toteutettiin hankekoordinaattorien Merja Haaksiluodon ja Sanna-Mari Piiran kanssa 31.1.2018. Vierailua varten oli laadittu ennakkoon lista kysyttävistä asioista. Saatuja tuloksia ja eroja verrattiin oman yhdistyksen toimintaan ja pohdittiin niitä ideoita, joita voitiin soveltaa omaan toimintaan.

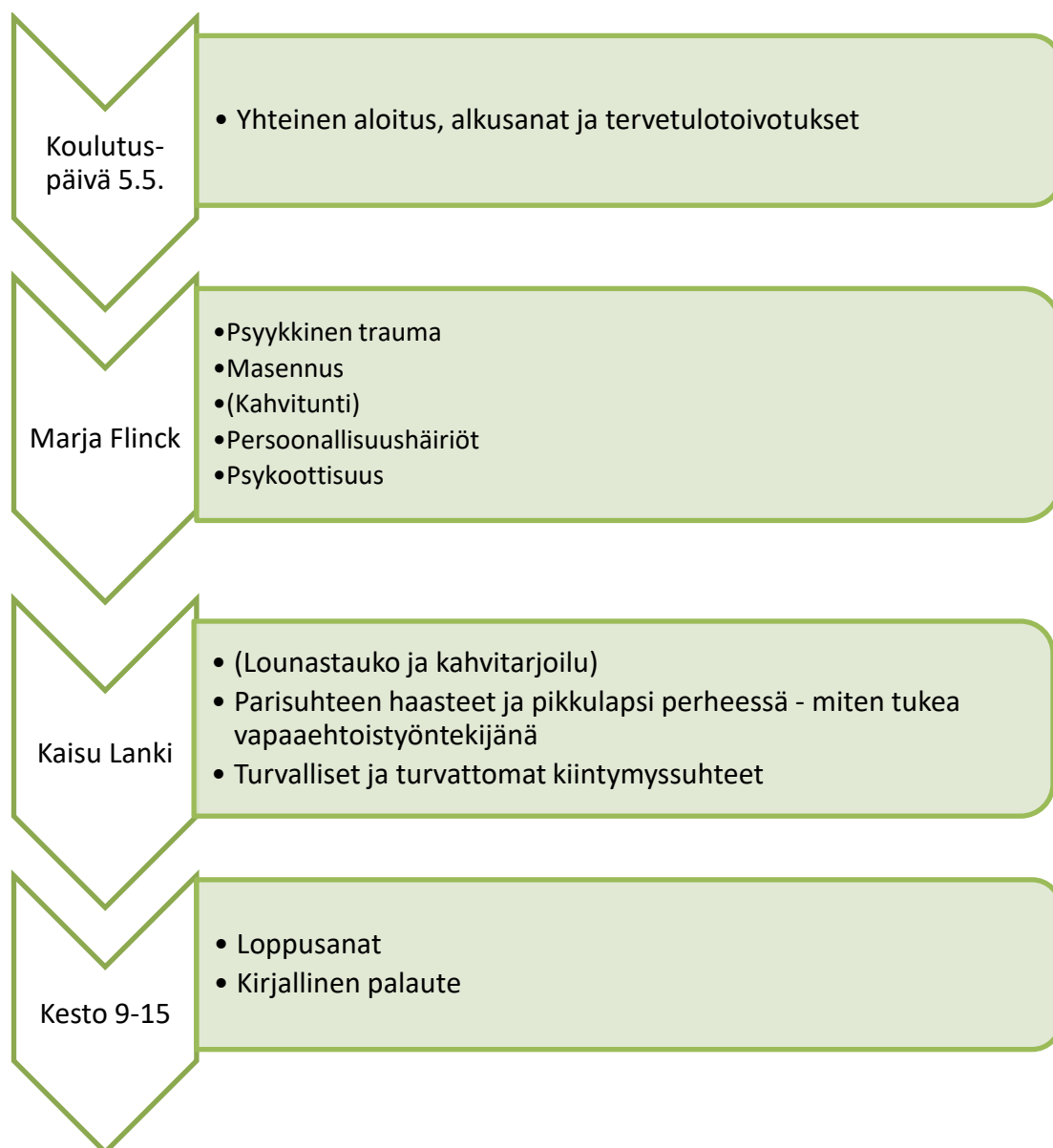
5.6 Vapaaehtoisten koulutustilaisuus

Vapaaehtoisille järjestettiin yhteinen koulutustilaisuus 5.5.2018. Koulutuspäivän jär-jestämiseen hyödynnettiin vapaaehtoistyöntekijöiltä saatuja toiveita, joita saatiin Learning Café – työmenetelmän avulla. Koska toteutettujen vapaaehtoisten iltojen yhteydessä käsiteltiin yhdistyksen eri toimintamuotoja sekä eri mahdollisuuksia toi-mia yhdistyksen vapaaehtoistyössä, päätimme koulutuksessa panostaa muihin toivei-

na olleisiin aihealueisiin. Koulutuspäivälle laadittiin budjetti ja koulutuspäivän järjestämiseen valittiin kolmehenkinen työryhmä. Koulutuspäivää varten pidettiin suunnittelupalaveri maaliskuussa 2018. Palaverissa käytiin läpi vapaaehtoisten toiveita ja kirjattiin ylös niitä aihealueita, joita koulutuksessa käsiteltäisiin. Vapaaehtoisiltojen järjestäminen ja toteuttaminen tapahtui yhdistyksen omilla henkilöstövoimavaroilla. Koulutuksessa päätimme panostaa yhdistyksen ulkopuolisiin asiantuntijavoimavaroihin budjetin sen salliessa. Kokosimme listaa mahdollisista kouluttajista ja valintoihin vaikuttivat valitut koulutusaiheet. Yhteydenottojen jälkeen päädyimme kahteen kouluttajaan, joiden asiantuntemus aihealueesta muodosti toimivan kokonaisuuden. Koulutuspäivän luennoitsijoiksi valikoitui:

- Marja Flinck, terveydenhuollon lehtori, kasvatustieteen tohtori ja psykoterapeutti
- Kaisu Lanki, perhepsykoterapeutti, paripsykoterapeutti, Theraplay-terapeutti ja työnohjaaja

Painopisteenä koulutuspäivän aihealueen valinnassa oli, että aihealue koskettaa yhdistyksen palvelun piirissä olevia asiakkaita ja heidän kohtaamiaan haasteita. Aihealueita käsiteltiin koulutuksessa vapaaehtoistyön näkökulmasta eli miten kohdata kyseisen ongelman parissa oleva ihminen. Koulutuspäivän sisällön rakenne esitellään seuraavassa kuviossa:

Kuvio 6. Koulutuspäivän ohjelma.

Koulutuspäivää varten valmistimme omilla työntekijäresursseilla tarjottavat. Koulutuspäivässä tarjottiin vapaaehtoisille lämmin ruoka sekä kahvipöytätarjottavina suo-laista ja makeaa leivonnaista. Osallistujat saivat todistuksen osallistumisestaan vapaaehtoistoiminnan koulutuspäivään. Koulutuspäivään osallistujien määrä oli 10, muutaman ennakoilmoittautujan perussa tulonsa. Koulutuspäivästä kerättiin kirjallista palautetta palautelomakkeella.

5.7 Palaverit, keskustelut ja sähköpostit tiedonvälityksen välineenä

Kehittämistyön toteuttaminen edellytti työyhteisön yhteisiä kokoontumisia. Palavereja pidettiin sekä koko työryhmässä että pientyöryhmissä. Kokoontumisia pidettiin ideointi-, kehittämis- ja arviointipalaverien merkeissä. Kokoontumisille asetti haastetta perustyön kiireellisyys ja aikataulut, sillä työntekijät tekevät eri työtä yhdistyksen eri toiminnoissa. Yhteisiä aamuraportteja hyödynnettiin yhteiseen asiankäsittelyyn, sillä oli tärkeä löytää yhteinen foorumi asioiden jakamiselle ja reflektoinnille. Toteutuneissa palavereissa mahdollistui mielipiteiden vaihto ja asioiden jakaminen. Palavereissa käydyt keskustelut sekä sen ulkopuolella tapahtuneet pientyöryhmän tai muut yksittäiset keskustelut osoittautuivat antoisiksi tiedonvaihdon kannalta. Näissä keskusteluissa jaettiin tietämystä ja kokemusta vapaaehtoistyöhön ja sen kehittämiseen liittyvällä saralla. Keskustelin yhdistyksen pitkäaikaisten työntekijöiden kanssa siitä, miten vapaaehtoistyötä on aiemmin toteutettu ja mikä sen rooli yhdistyksessä on eri aikoina ollut. Näiden keskustelujen perusteella sain kokonaisvaltaista kuvaa siitä, että eri aikakausina vapaaehtoistyöhön on suhtauduttu eri tavoin. Sitä on myös toteutettu eri muodoissa. Toteutuneet vapaamuotoiset keskustelut jättivät tilaa syvennäville kysymyksille ja asian merkitysten pohdinnalle. Keskusteluissa oli myös mahdollisuus tehdä tarkentavia kysymyksiä tai palata aiheeseen myöhemmin uudelleen.

Kehittämistyötyöhön liittyvää informaatiota kerättiin myös sähköpostin avulla. Kehittämisprosessin aikana tehtiin yhteistyötä sähköpostin avulla sidosryhmien kanssa. Tätä kautta sain myös vinkkejä hyvästä lähdemateriaaliaineuksesta. Sähköpostitse yhteistyötä tehtiin Satakunnan yhteisökeskuksen kanssa sekä Ensi- ja turvakotien liiton kansalaistoiminnan suunnittelija Emmi Helan kanssa. Lähdemateriaalin lukeminen ja kirjallisuuskatsauksen tekeminen palvelivat kehittämissprosessia sen eri vaiheissa tarjoamalla uusia näkökulmia ja lisääntyvä tietoperusta palveli kehittämistyön eri vaiheita. Kehittämissprosessissa tuli näkyviin kehittämisen spiraali eli kehittämisen vaiheet (suunnittelu, toteutus/toiminta, havainnointi ja reflektointi) toistuivat toimintatutkimuksessa. (Heikkinen 2018, 223–224).

5.8 Kehittämistyön toteuttamisen arviointia

Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen vapaaehtoistoiminnan toteuttaminen ja kehittäminen oli koko yhdistyksen henkilökunnan tehtävänä. Tähän perustui myös kehittämistyön toteuttaminen toimintatutkimuksena. Kehittämisprosessin eteneminen oman perustyöni rinnalla oli haastavaa, sillä työn luonne on hektistä ja asiakastapaamiset toteutuvat suunnitelmallisten tapaamisten lisäksi usein myös ennakoimattomasti. Oman työn hektisyys ja asiakkaiden muuttuvat tilanteet vaikuttivat myös kehittämistyöni toteuttamiseen. Kehittämisprosessi oli pitkäkestoinen, kahden vuoden mittainen projekti, jonka jälkeen aloitin tutkimusraportin kirjoittamisen. Osa toteutuneista palavereista ja toteutuksen arvioinnista pidettiin koko työyhteisössä, ja osa pienryhmissä. Pienryhmätoiminta osoittautuikin toimivammaksi tavaksi toteuttaa kehittämisprosessia, sillä työntekijät toimivat eri toiminnoissa erilaisine työtehtävineen. Kaikki toiminnot kulkivat säännöllisesti kehittämisprosessin rinnalla. Suurimpana haasteena olikin yhteisen ajan löytyminen. Yhteisiin kokoontumisiin kehittämistyön merkeissä hyödynnettiin päivittäisiä aamuraporttihakkeita. Yhteisiin palavereihin ei päässyt ne työntekijät, jotka olivat kiinni omassa toiminnassaan tai poissa töistä. Tämä vaikutti tiedonkulkuun kehittämistyöhön liittyen. Tähän haasteeseen pyrin vastaamaan pitämällä kehittämistyön liittyvän aineiston kaikkien työntekijöiden saatavilla kansioon koottuna ohjaajien toimistossa.

Muistiinpanojen, havaintojen sekä pohdintojen kokoaminen ylös tutkimuspäiväkirjan muotoon osoittautui arvokkaaksi onnistumisen kokemukseksi. Koska tutkimusprosessin käytännön toteutus oli pitkä, muistiinpanojen avulla tutkimusprosessi pysyi koossa ja tehty työ tuli näkyväksi. Tutkimuspäiväkirjan avulla pystyin myös jäsentämään ajatuksiani. Tutkimuspäiväkirjasta oli suurta hyötyä myös kehittämistyön raportoinnin apuvälineenä. Osa asioista olisi jo jäänyt unohduksiin kaksivuotisen kehittämisprojektin ja perustyön kulkiessa rinnakkain. Päiväkirjahavaintojen avulla pääsin uudelleen kiinni kehittämistyöhön liittyvistä pohdinnoista ja vaiheista. Tutkimuspäiväkirjaan kirjoitin koosteita eri vaiheista, mutta myös nimettömästi yksittäisten työntekijöiden havaintoja ja ajatuksia. Tutkijan rooliini kuului myös osallistuva havainnointi. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2008, 104–107.) Tutkimuspäiväkirjaan liitin myös käytyjä sähköpostiviestejä ja muuta aineistoa.

Kehittämistyölle asettamani tavoitteet tulivat saavutettua, sillä aiemmin vapaaehtoistyötä ei ole yhdistyksessä kehitetty nimenomaan vapaaehtoisten näkökulmasta. Vapaaehtois-

ten kanssa käydyt keskustelut ja kehittämistyössä saadut tulokset olivat hyödynnettävissä jo tässä kehittämistyönä järjestetyssä toiminnassa sekä myös tulevaisuudessa järjestettävässä toiminnassa. Vapaaehtoisten ottaminen mukaan kaikkeen kehittämiseen luo uutta toimintatapaa. Myös vapaaehtoistyön käyttäjien haastatteluiden tuloksista syntyi kehittämissideoita toimintaamme, haastatteluissa ilmenneiden vapaaehtoistyön saatavuuteen liittyvän tiedonkulun puutteiden vuoksi.

Kehittämistyössä kiinnitettiin huomiota eettisiin näkökohtiin. Vapaaehtoistyön käyttäjien haastatteluissa huomioitiin itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, jolloin osallistujat saivat itse päättää osallistumisestaan. Osallistujien antaessa haastatteluluvan siitä laadittiin kirjallinen suostumuslomake, jossa selvennettiin mihin tarkoitukseen haastatteluja anonyymisti käytetään. Vapaaehtoistyöntekijöiden sekä vapaaehtoistyön käyttäjien vastauksista koostetut suorat lainaukset erotettiin kehittämistyön raportissa kursivoiduin tekstein ja ne on kirjattu sellaisenaan haastattelulomakkeista. (Hirsjärvi, Remes & Saja-vaara 2009, 25–26.)

Vapaaehtoisiltojen toteutukset koettiin positiivisina kokemuksina. Yhdestä vapaaehtoisillasta jäi toteuttajille itselleen ajatus, että vapaaehtoisillan suunnittelu ja toteutus jäivät vajaiksi, jolloin illan onnistuminen ohjaajien näkökulmasta jäi arveluttamaan. Kehittämistyössä oma roolini oli koordinoida toimintaa, huolehtia sen eri vaiheiden toteutumisesta ja aikatauluista. Toimintatutkimukseen liittyvän yhteistoiminnallisen tavan koin erittäin antoisaksi ja opettavaiseksi tavaksi toteuttaa tutkimusprosessi. Toteutustavan loi työyhteisöön uudenlaista kokemusten ja osaamisen jakamista. Tutkimusprosessi synnytti työyhteisössä uudenlaista sosiaalisuutta. Pientyöryhmissä käytiin myös jatkuvaa arviointia ja keskustelua vapaaehtoistyöhön liittyvistä asioista ja keskusteluissa nostettiin keskiöön vapaaehtoistyöntekijät. Nämä keskustelut auttoivat tarkastelemaan omia asenteita vapaaehtoistyötä kohtaan ja loivat positiivista ilmapiiriä vapaaehtoistyön saralle.

Kehittämistyön toteuttaminen oli ammatillisesti kasvattavaa ja asiantuntemusta syventävää. Se tarjosi oppimismahdollisuuksia ja syvensi tietoutta kehittämisprosessin toteutusvaiheista ja niihin liittyvistä haasteista. Kokonaisuuden hahmottaminen nousi tärkeäksi, koska kehittämistyö rakentui eri tehtäväalueista. Tutkimuskysymykset ja kehittämistoiminnan tarkoitus ohjasivat eri kehittämisvaiheiden kokoamista selkeäksi kokonaisuudeksi. Yhteistoiminnallinen tapa toteuttaa kehittämistyö loi työyhteisöön uudenlaista osaamista, kokemuksen jakamista ja vahvasti sosiaalisuutta!

6 KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET

6.1 Vapaaehtoisiltojen palautteet

Vapaaehtoisilloista kootun palautteen perusteella vapaaehtoisiltojen sisältöjä pystyttiin kehittämään edelleen. Kahdesta ensimmäisestä vapaaehtoisillasta (taulukko 1 ja 2) koottiin suullista palautetta, joka kirjattiin ylös. Kahdesta seuraavasta vapaaehtoisillasta (taulukko 3 ja 4) kerättiin kirjallista palautetta palautelomakkeen avulla. Vapaaehtoisilloista saatujen palautteiden määrä oli pieni, joten sen asiasisältö oli helppo koostaa taulukkomuotoon. Analysoin vastaukset ja koostin ne erikseen jokaisesta neljästä vapaaehtoisillasta. Kunkin vapaaehtoisillan kohdalla osallistujien mielipiteet olivat sidoksissa siihen tilanteeseen, ryhmään ja toteutuneeseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Myös vapaaehtoisillan järjestäneille työntekijöille oli tarpeellista saada palautetta omasta toiminnastaan. Taulukoissa 1-4 esitetään vapaaehtoisilloista saatua palautetta.

*Unelmana vapaaehtoisuus – vapaaehtoisillan
palaute 17.10.2016*

- Illan aikana pääsee hyvin porukkaan mukaan.
- Pääsi sisälle yhdistyksen palveluihin
- Koen tarpeelliseksi, että pääsi vaihtamaan yhteisesti ajatuksia
- Kiva yhteinen illanvietto
- Sai käsityksen siitä, mitä vapaaehtoisuus voi olla

Taulukko 1. Unelmana vapaaehtoisuus – vapaaehtoisillan palaute.

Ensimmäisen Unelmana vapaaehtoisuus -vapaaehtoisillan osallistujamäärä oli viisi vapaaehtoista. Palautetta koottiin suullisesti ja se kirjattiin ylös. Vapaaehtoisillan palautteessa tuli esiin illan sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys ja vapaaehtoisten roolien selkeytyminen. Vapaaehtoiset ilmaisivat illan aikana toivovansa myös jatkossa yhteistä ajatuksenvaihtoa illanvieton merkeissä. Vapaaehtoisten palautteessa nousi esiin myös yhdistyksen toiminnasta tiedottamisen merkitys.

”Koin tarpeelliseksi että sain koulutusta Esikon palveluista”

Vapaaehtoisillan aikana oli mahdollisuus esittää kysymyksiä ja pohtia yhteisesti erilaisia vapaaehtoisuuteen tai asiakastilanteisiin liittyviä kysymyksiä.

”Saa vapaasti olla tietämätön ja kysellä”

Tuunaa oma pulla – vapaaehtoisillan palaute

1.3.2017

- Mahdollisuus keskustella oman vapaaehtoistehtävän valinnasta
- Sai tärkeää tietoa siitä, mitä yhdistyksessä tehdään
- Ilta antoi mahdollisuuden kertoa huolistaan, jotka liittyvät vapaaehtoisena toimimiseen
- Yhteiset leikkimieliset ohjelmat plussaa
- Toiveena lisää toiminnallista ohjelmaa

Taulukko 2. Tuunaa oma pulla – vapaaehtoisillan palaute.

Toinen Tuunaa oma pulla – vapaaehtoisillan osallistujamäärä oli 10 vapaaehtoistyöntekijää. Illan palaute koottiin suullisena ja se kirjattiin ylös. Illan palautekeskustelussa käsiteltiin sitoutumista vapaaehtoistyöhön. Kaksi vapaaehtoista pohti omaa mahdollisuuttaan osallistua itseään kiinnostavaan toimintaan, joka toteutetaan päiväaikaa.

*”Olen huolissani siitä, ettei aikataulut mene yksiin sen toiminnon kanssa johon tah-
toisin osallistua”*

*”Päiväryhmän kokoontumisajat ovat itselle huonoon aikaan, mutta haluaisin osallis-
tua ryhmätoimintojen lastenhoitoon”*

Ratkaisuja illan aikana nousseisiin huolenaiheisiin pohdittiin yhteisesti. Yhdistys tarjoaa eri toiminnoissaan erilaisia palveluja, joihin vapaaehtoistyöntekijöitä voidaan ohjata heidän toivomustensa perusteella.

*Hyvän mielen vapaaehtoistyö – vapaaehtoisillan
palaute 10.10.2017*

- Kiva toteuttamistapa
- Ryhmässä hyvä ilmapiiri, ihana tunnelma
- Onnistunut ohjelma illassa – paljon erilaista yhteistä tekemistä
- Helppo tulla, tuntee itsensä tervetulleeksi
- Tunnekorttien käyttö mieluisa tapa, sillä se helpottaa omien ajatusten esille tuomista.
- Uutta tietoa yhdistyksen toiminnasta, tutustuu paremmin yhdistykseen ja työntekijöihin
- Tarjoiluista plussaa
- Toiminnallisuus illan aikana ansaitsee kiitosta
- Yhteinen tekeminen tärkeää, yhteisen runon tekeminen hauskaa ja helpotti toisiin vapaaehtoisiin tutustumisessa

Taulukko 3. Hyvän mielen vapaaehtoistyö – vapaaehtoisillan palaute.

Kolmantena toteutetun Hyvän mielen vapaaehtoistyö – illassa osallistujamäärä oli 14. Vapaaehtoillan päätteeksi koottiin kirjallista palautetta palautelomakkeen avulla. Palautteista nousi esiin, että illanvietto koettiin erityisen positiivisena ja onnistuneena. Tutkimuspäiväkirjaani tekemieni havaintojen perusteella ryhmä oli tiivis ja toimi yhtenäisesti. Tähän saattoi vaikuttaa se, että osa osallistujista oli tutustunut toisiinsa jo aiemmissa vapaaehtoisilloissa. Havaintojeni mukaan illan tunnelma oli vapautunut ja iloinen. Palautteissa korostui ryhmässä viihtyminen, kokemus olevansa tervetullut joukkoon sekä hyvä yhteishenki. Illan runsas ohjelma koettiin mielekkääksi ja palautteissa tuli esille yhteisen toiminnallisen tekemisen mielekkyys.

”Loistava ilta, onnistunut ja hauska ohjelmatarjonta”

”Aivan mahtavaa leikkimielistä tekemistä”

”Yhteisen runon tekeminen hauskinda koskaan, näitä lisää!”

Vapaaehtoisuuden lähteillä –vapaaehtoisillan
palaute 1.3.2018

- Esittelykierros hoitui hauskasti, kiva ohjelma
- Pääsi esittämään toiveita koulutuksesta, jota odotan kovasti
- Sai vaihtaa yhteisesti ajatuksia
- Lämminhenkinen tunnelma
- Sai käsityksen siitä, mitä vapaaehtoisuus voi olla
- Illan teema osui nappiin oman kiinnostuksen kanssa (mindfulness)
- Monipuolista vapaaehtoisuuden pohdintaa hyvässä tunnelmassa
- Ihanat tarjoilut - nähty vaivaa ja sopi illan aiheeseen
- Sai tavata toisia vapaaehtoisia

Taulukko 4. Vapaaehtoisuuden lähteillä – vapaaehtoisillan palautetta.

Neljäntenä toteutettu Vapaaehtoisuuden lähteillä – vapaaehtoisillan osallistujamääräksi kirjattiin 12. Palautteissa suurin osa koki illan ohjelman onnistuneeksi ja illan tunnelman olleen lämminhenkinen.

”Illan teema nappivalinta, illasta jäi hyvä mieli”

”Onnistunut kokonaisuus yhteistä keskustelua ja toimintaa”

Toiminnallisen ohjelman mielekkyys esiintyi useammassa palautteessa. Useampi osallistuja antoi myös kiitosta tarjoiluille, jotka koettiin illan teemaan sopivaksi.

”Erityinen kiitos mahtavista tarjoiluista, jotka ovat on hyvä tapa kiittää meitä vapaaehtoisia tehdystä työstä”

Yhteenvedon kaikkien neljän vapaaehtoisiltojen palautteissa esiintyi yhdistyksen toiminnasta ja vapaaehtoistyöstä saadun tiedon merkityksellisyys. Myös yhteisöllisyyteen liittyvä mahdollisuus tavata muita ihmisiä koettiin tärkeäksi. Toiminnalliset tuokiot keräsivät positiivista palautetta ja osoittautuivat mieluisiksi tavoiksi toteuttaa yhdessäoloa. Vapaaehtoisiltoja toteuttaneet työntekijät kokivat pääsääntöisesti vapaaehtoisiltojen toteutuksen positiivisena. Luentopäiväkirjamuistiinpanojen mukaan Tuunaa oma pulla - vapaaehtoisillan kohdalla työntekijät arvioivat illan toteutusta

selkeästi kriittisemmin. Työntekijät pohtivat illan valmistelujen jääneen riittämättömiksi, ja illan ohjelmaan olisi pitänyt ottaa enemmän toiminnallista ja leikkimielistä ohjelmaa. Tämä olisi edesauttanut osallistujien ryhmäytymistä. Työntekijät arvioivat, että illan tunnelmaan olisi tarvittu enemmän rentoutta ja iloa. Tämän arvion perusteella seuraavan vapaaehtoisillan toteutus suunniteltiin tarkemmin ja illan toteutuksessa oli selkeästi enemmän toiminnallista ohjelmaa. Osa suunnitellusta ohjelmasta jäi kuitenkin varasijalle, sillä illan kulku haluttiin pitää kiireettömänä ja rentona.

6.2 Vapaaehtoisillasta kerättyjä tuloksia Learning café – työmenetelmän avulla

Vapaaehtoistyöntekijöiden tarpeita selvitettiin kahden viimeisen vapaaehtoisillan aikana Learning café – työmenetelmän avulla. Learning café – tilanne on yhteistoimintamenetelmä, joka soveltui erinomaisesti tiedonkeruun muodoksi ja tämän kehittämistyön tarkoituksiin. Menetelmässä tietoa tuotetaan kasvokkain tapahtuvana yhteisenä keskusteluna, mikä soveltuu hyvin vapaaehtoisiltojen luonteeseen. Seuraavissa taulukoissa 5-10 on esitetty kysymyksiin saatuja vastauksia. Tuloksissa on huomioitu esiintymiskertojen lukumäärät, mitkä kertovat vastausten merkityksellisyydestä.

Mikä motivoi sinua vapaaehtoistyöhön?	Lkm
Muiden auttaminen	18
Yhteisöllisyys, toiset ihmiset	7
Uuden oppiminen	6
Uudet kokemukset	5
Kiinnostus tehdä työtä lapsiperheiden parissa ja tukea heidän elämäntilannetta	5
Omien vahvuuksien käyttö	4
Halu kokea itsensä tarpeelliseksi	3

Taulukko 5. Motivaatiokysymyksen tulokset

Ryhmien vastauksista nousi esiin vapaaehtoisten suurimpana motivaatiotekijänä olevan halun auttaa toisia ihmisiä. Vastaus on yhdensuuntainen Yeungin tutkimuksen kanssa, jossa halu auttaa muita nousi tärkeimmäksi vapaaehtoistoimintaan motivoivaksi tekijäksi suomalaisessa yhteiskunnassa. (Yeung 2002, 32). Vapaaehtoisten

vastauksissa auttamishalun rinnalla esiintyi myös muita motivaatiotekijöitä. Eri motivaatioteorioissa onkin huomioitu ihmisen toimintaan vaikuttavan samanaikaisesti useat eri motivaatiot. Osallisuuteen liittyvät kokemukset kuten yhteisöllisyys, toiset ihmiset ja tarve tuntee itsensä tarpeelliseksi esiintyivät vastauksissa tärkeänä tekijänä vapaaehtoistyöhön osallistumiseen. Osallistujia motivoi vapaaehtoistoimintaan myös uuden oppiminen, kokemusten saaminen ja tahto toimia lapsiperheiden auttamiseksi. Myös omien vahvuuksien käytön koettiin vaikuttavan siihen, miksi haluaa olla mukana yhdistyksen vapaaehtoistoiminnassa.

Millainen vapaaehtoistyö sinua kiinnostaa?	Lkm
Lasten parissa työskentely / Lastenhoito	16
Tapahtumien suunnittelu ja järjestäminen	9
Perheiden parissa työskentely	4
Nuorten parissa työskentely	3
Erilaiset luovat aktiviteetit / taide	3
Ulkoilu- ja liikuntaharrastukset	3
Tukihenkilötoiminta	3
Kaikenlainen osallistuminen erilaisiin tehtäviin	3
Talkooapu	2
Leipominen	1

Taulukko 6. Vapaaehtoisten kiinnostusalueet työtehtäviä kohtaan.

Vastauksista ilmeni suuri kiinnostus toimia vapaaehtoistehtävissä lasten parissa. Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen suurimpana käyttäjäryhmänä ovatkin lapsiperheet. Tämä saattaa vaikuttaa siihen, että vapaaehtoinen valitsee yhdistyksemme vapaaehtoistyön kohteeksi. Erilaisten tapahtumien järjestämistä kohtaan esiintyi suurta kiinnostusta. Yhdistys järjestää erilaisia tapahtumia, tempauksia ja teemajuhlia palveluiden käyttäjille ja vapaaehtoiset ovat tervetulleita mukaan suunnittelemaan ja järjestämään toimintaa. Muutamit vastaajat kokivat vahvuudekseen toimia luovien aktiviteettien ja taiteen parissa. Näitä on mahdollisuus hyödyntää erilaisissa tapahtumissa ja mainontaan liittyvissä asioissa. Talkooapu ja leipominen nousivat myös esiin kiinnostavina vapaaehtoistehtävinä.

Millaisin keinoin henkilökunta voisi tukea vapaaehtoisuuttasi?	Lkm
Hyvä perehdytys	7
Tehtäväkuvien selkeyttäminen (mitä odotetaan ja mikä kuuluu työntekijöille mikä vapaaehtoiselle)	6
Koulutus	6
Keskustelut ja neuvonanto tarvittaessa (tuki)	4
Tarpeellinen tieto asiakkaan tilanteesta	4
Tiedon jakaminen siitä, millaisia tehtäviä on tarjolla	4
Ilmoitukset tehtävistä hyvissä ajoin	4
Kannustus ja kiittäminen	4
Vapaaehtoisuuden tarpeen voi ilmoittaa nopeallakin aikataululla	2
Asenne ja arvostus vapaaehtoisia kohtaan	2
Hyvät tarjoilut	2
Uusi keino vapaaehtoistyöhön ilmoittautumisiin (esim. WhatsApp – ryhmä)	2
Joustavuus	1

Taulukko 7. Vapaaehtoisten toiveet tukikeinoista.

Ryhmiä vastauksissa perehdytys nousi tärkeimmäksi tekijäksi vapaaehtoistyöntekijöiden tukemisessa yhdistyksen puolesta. Yhdistyksen vapaaehtoistyöntekijät tekevät työtä erilaisten haastavien tilanteiden parissa elävien ihmisten kanssa. Perehdytyksen, ohjauksen ja tuen tarve on jatkuvaa tehtävien luonteesta johtuen. Jatkuvan tuen mahdollisuus auttaa vapaaehtoisia jaksamaan tehtävissään. (Savolainen 2006, 43–44). Toimiessaan vapaaehtoisen tehtävissään heille nousee matkan varrella monenlaisia kysymyksiä. Tutkimuspäiväkirjanmuistiinpanojeni mukaan tuen ja keskustelumahdollisuuden tarve nousi esiin Learning café – tilanteen keskusteluissa ja osallistujat esittivät toiveita tehtäväkohtaisesta ohjauksesta. Vapaaehtoiset toivoivat itselleen suunnattuja sääntöjä ja ohjeistuksia koskien sitä, mikä kuuluu vapaaehtoisten rooliin ja mikä työntekijän rooliin? Ammattilaisten tulee omassa toiminnassaan huomioida, että ovat vapaaehtoistyöntekijöiden saatavilla mahdollisen tuen ja neuvonnan tarpeen ilmaantuessa.

Vapaaehtoistoimintaa organisoidessa on tarpeen kiinnittää huomiota vapaaehtoisten tukemiseen ja heistä huolehtimiseen. Tuloksissa esiintyy koulutuksen suuri merkitys osana vapaaehtoisten tukemista. Koulutus on toimiva väylä tukea vapaaehtoisten jakamista, ylläpitää motivaatiota ja vahvistaa sitoutumista. Koulutus toimii myös palkitsemiskeinona, joka samalla tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa omaa osaamistaan. Koulutuksen rakenne on sidoksissa siihen, mihin vapaaehtoiset kaipaavat tukea ja minkälaisiin tehtäviin heitä koulutetaan. (Pessi & Oravasaari 2010, 106, 109–110.) Myös hyvät tarjoilut vapaaehtoisiltojen yhteydessä koettiin hyvänä kiitoksena tehdystä työstä.

Millaista sisältöä toivoisit vapaaehtoisille suunnattuun koulutukseen?	Lkm
Mielenterveyden aihealue	7
Yhdistyksen eri toimintojen sisältöjä avattaisiin	6
Tietoa kriisi- ja väkivaltatyöstä	4
Käytännön tilanteiden läpikäymistä: konkreettisia esimerkkejä, miten eri tilanteissa toimitaan	4
Vapaaehtoistyön tehtäväkuvien selkeyttäminen (mitä voi tehdä)	3
Miten lähestyä ihmistä erilaisissa tunnetiloissa	2
Rajojen asettaminen erilaisissa kohtaamisissa	2
Empatian ja sympatian erot	1
Unelmakartan valmistaminen	1
Kortti-työskentely	1
Omien vahvuuksien löytämistä	1

Taulukko 8. Koulutustoiveiden tulokset

Vapaaehtoisilloissa koottiin toiveita tulevaa koulutuspäivää varten. Mielenterveyden aihealue koottiin vastausten perusteella kiinnostavimmaksi osa-alueeksi. Tämä aihealue nostettiin koulutuspäivän sisällöksi. Useat vastaajat olivat toivoneet yhdistyksen eri toimintojen esittelyä, sillä palveluihin kuuluu monta eri toimintamuotoa. Toimintojen esittely toteutui vapaaehtoisiltojen toteutuksessa. Kriisi- ja väkivaltatyö herätti

vastaajissa kiinnostusta. Tämä toive kirjattiin ylös tulevia koulutuspäiviä varten. Vapaaehtoistyön tehtäväkuviin toivottiin selkeytystä ja näiden toiveiden huomioiminen tapahtui vapaaehtoisiltojen toteutuksissa.

Mitä vapaaehtoisuus sinulle merkitsee?	Lkm
Auttamista	9
Yhteisöä, johon kuulua (toiset ihmiset)	5
Hyvän mielen tuottamista toiselle ihmiselle	5
Ajan antamista toisille	4
Arjessa tukemista	2
Huolenpitoa	2
Kiireetöntä läsnäoloa	2
Kokemusten saamista	2
Itseilmaisun keino taiteen kautta	1
Vaikuttamista	1
Yhdistyksen toiminnan kannattamista	1
Yhteenkuuluvuuden tunnetta	1
Omien kokemusten hyödyntämistä toisille	1
Oppimista	1

Taulukko 9. Vapaaehtoistyön merkitykset.

Vapaaehtoistyön merkityksistä kysyttäessä vastauksissa nousi esiin halu auttaa muita ihmisiä. Auttamishalu nousi myös aiemmin motivaatiotekijöiden nimeämisessä (kysymys 1) kärkeen. Tutkimuspäiväkirjaani olin merkinnyt yhdessä Learning café –ryhmän keskustelussa tulleen esiin tässä yhteydessä, että halu auttaa on syntynyt siitä, kun on itse saanut joskus apua. Toinen tutkimuspäiväkirjaan kirjaamani seikka auttamishalun yhteydessä oli erään vapaaehtoisen toteamus siitä, että vapaaehtoistyö on hänen arvojensa mukaista toimintaa. Yhteisön ja toisten ihmisten läsnäolo merkitsee vapaaehtoisille paljon. Vapaaehtoisuus luo mahdollisuuden tavata uusia ihmisiä. Kiireetön läsnäolo, kokemuksen saaminen ja oppiminen ovat yhdistyksen vapaaehtoisille merkityksellisiä asioita. Eräs vastaaja kertoi myös haluavansa vapaaehtoistyön kautta tukea yhdistyksen toimintaa.

6.3 Vapaaehtoistyön käyttäjien haastattelujen tuloksia

Vapaaehtoistyön käyttäjien haastattelut toteutettiin syyskuun 2017 ja toukokuun 2018 välisenä aikana. Toteutuneita haastatteluja oli 13.

Mitä toivoisit yhdistyksen vapaaehtoistoiminnalta?	Lkm
Lastenhoitoa	10
Tapahtumien järjestämistä	9
Tukihenkilötoimintaa	6
Teemailtoja	6
Apua kodin askareisiin	4
Leivonta-apua	3
Muuta	2

Taulukko 10. Vapaaehtoistyön käyttäjien toiveet vapaaehtoistoiminnalle.

Yhdistyksen palvelujen käyttäjäryhmien vastausten mukaan apu lastenhoitoon sekä tapahtumien ja teemailtojen järjestäminen olivat toivotuimpia tehtäväalueita, joita vapaaehtoistoiminnalta odotetaan. Myös tukihenkilötoiminta osoittautui halutuksi tehtäväalueeksi. Useampi vastaaja oli halukas saamaan apua erilaisiin kodin askareisiin ja leivontaan. Vastausvaihtoehdoissa esiintyi kohta muu tehtäväalue, joihin kirjattiin kaksi omaa toivealuetta. Eräs vastaaja nimesi toiveekseen saada apua kauppauostoksille ja toinen toivoi seuraa keskustelukaverin merkeissä.

Minkälainen kokemus sinulla / perheellänne on yhdistyksen vapaaehtoistoiminnasta?	Lkm
Hyvä kokemus	8
Ollut epä tietosuutta vapaaehtoistoiminnan tarjonnasta	2
Luottamuksellisen suhteen saavuttaminen vapaaehtoistyöntekijän kanssa rakentuu ajan kanssa	2
Erittäin hyvä kokemus	1

Taulukko 11. Vapaaehtoistyön käyttäjien kokemuksia vapaaehtoistoiminnasta.

Palvelujen käyttäjät saivat vapaamuotoisesti kertoa kokemuksistaan yhdistyksen vapaaehtoistoiminnasta. Tulosten perusteella käyttäjäryhmillä on positiivinen kokemus vapaaehtoistoiminnasta.

”Kaikki ne yhteiset juhlat ja teemaillat, kuten se Halloween -juhla, on ollut niin kivaa toimintaa lapsille. Niillä on ollut tosi hauskaa siellä”

”Niin kiva kun on saanut apua, se on tullut tosi tarpeeseen”

”Hyvä kokemus on ollut, vaikka ensin arastelinkin jättää lasta hoitoon kun on niin pienikin vielä. Mut se meni tosi hyvin ja sit sai niinku mahdollisuuden hoitaa omii asioit sillä aikaa”

Kaksi haastateltavaa kertoi, että uuteen ihmiseen (vapaaehtoistyöntekijä) tutustuminen vie aikaa ja luottamus syntyy vähitellen. Kaksi haastateltavaa koki, ettei ole tarpeeksi tietoinen yhdistyksen vapaaehtoistoiminnan tarjonnasta. Yksi haastateltavista kertoi kokemuksensa vapaaehtoistoiminnasta olleen erittäin hyvä

”Erittäin hyvä kokemus on ollut. Lisää vain erilaisia tapahtumia ja retkiä. On niin kiva kun järjestetään yhteistä toimintaa.”

Minkälainen merkitys vapaaehtoistyöllä on sinulle / perheellenne	Lkm
Arvosana 1	0
Arvosana 2	2
Arvosana 3	4
Arvosana 4	4
Arvosana 5	3

Taulukko 12. Vapaaehtoistyön käyttäjien arviointituloksia vapaaehtoistyöstä.

Haastateltavat arvioivat vapaaehtoistyön merkitystä itselleen ja perheelleen arvosanoin asteikolla 1-5. Arvosana 1 kuvaa ei merkitystä ja arvosana 5 suurta merkitystä. Tuloksien perusteella vapaaehtoistyö koetaan merkittäväksi. Kaksi vastaajaa

arvioi, ettei vapaaehtoistyöllä ole heille suurta merkitystä. Kukaan haastatelluista ei kokenut, että vapaaehtoistyöllä ei ole heille mitään merkitystä.

Kehittämideoita vapaaehtoistoiminnalle?	Lkm
Lisää yhteisiä tapahtumia	3
Kaverikoirien hyödyntämistä toiminnassa	1
Eri ryhmätoimintoja esim. käsityöryhmä	1
Kokemusasiantuntijat kuuntelu- ja keskustelu- avuksi	1
Lista käyttöön siitä, mitä vapaaehtoistyötä on tar- jolla	1

Taulukko 13. Vapaaehtoistyön käyttäjien kehittämisideat vapaaehtoistoiminnalle.

Haastatellut saivat kertoa vapaamuotoisesti kehittämideoita yhdistyksen vapaaehtoistoiminnalle. Kolme haastateltavaa toivoi lisää yhteisiä tapahtumia. Eräs vastaaja toivoi kaverikoirien mukaan ottamista toimintaan. Muita nousseita ideoita olivat erilaisten harrasteryhmien perustaminen ja kokemusasiantuntijoiden käyttö palvelujen käyttäjien seurana. Eräs haastateltava toivoi yhdistyksen listaavan, mitä vapaaehtoistyötä on saatavilla.

6.4 Vertailuoppimisen tuottamia tuloksia

Vertailuoppimisen tuotti näkökulmia siihen, miten muissa yhdistyksissä toimitaan vapaaehtoistoiminnan saralla. Vierailua varten olin laatinut listan asioista, jotka laadittiin oman yhdistyksen vapaaehtoistoiminnan kehittämistarpeiden näkökulmasta. Vastauksia kirjasin pääpiirteittäin ylös. Vierailujen keskustelut toteutettiin keskustelun perustuen vastavuoroisuuteen. Keskusteluissa vaihdettiin kokemuksia siitä, miten omassa yhdistyksessä toimitaan vapaaehtoistyön saralla ja mitkä menetelmät ovat osoittautuneet parhaiten toimiviksi. Vapaaehtoistoiminnan suunnittelun tukena yhdistyksissä käytettiin vuosikelloa. Vapaaehtoisten tukemiseksi yhdistyksissä järjestetään virkistysiltoja, vapaaehtoisiltoja ja koulutusta. Molemmissa vierailun kohteena ole-

vissa yhdistyksessä oli huomioitu muuttuvan vapaaehtoistyön piirteitä kuten mm. lyhykestoinen sitoutuminen ja kertaluontoinen osallistuminen. Tämän ottaminen huomioon on tärkeä piirre, kun yhdistyksissä suunnitellaan vapaaehtoistoimintaa. Toimivista vapaaehtoistyön toteutuksista keskusteltiin havainnollistaen ja esimerkein.

Oman yhdistyksen käytäntöihin ideoista soveltui yhdessä toimiminen ja tekeminen erilaisten harjoitusten avulla. Näitä toteutettiin vapaaehtoisiltojen yhteydessä ja toiminnalliset harjoitukset liittyivät vapaaehtoisuuden rooleihin, rajoihin ja vahvuuksiin. Keskusteluissa painottui myös menestyksekkäs yhteistyön muiden yhdistysten kanssa esimerkiksi koulutuspäivien toteuttamisessa. Vertailuoppimisen tuottaman tiedon arvioinnissa organisaatioiden erot ja vapaaehtoistoimintaan tarkoitettu budjetti osoittautuivat esteeksi sille, etteivät kaikki hyvältä kuulostaneet ideat olleet sovellettavissa oman yhdistyksen toimintaan. Vierailut tuottivat myös uutta tietoa, joista esimerkkinä on kotikaupungissamme toimiva Poriin valikkoverkosto. Valikkoverkosto on vapaaehtoistoiminnan kehittäjäryhmä. Valikko toimii vapaaehtoistyön esille tuojana, paikallisen ja valtakunnallisen tiedon välittäjänä, ajankohtaisten asioiden keskustelufoorumina sekä vertaistukena ja innoittajana. Kokemuksena vertailuoppiminen oli kiinnostava, sillä aiemmin yhteistyö muiden yhdistysten kanssa vapaaehtoistoiminnan puitteissa on ollut vähäistä.

6.5 Vapaaehtoisten koulutuspäivän palautteiden tuloksia

Palautelomakkeen vastauksia	Lkm
Mielenkiintoinen aihealue	8
Opin uutta tietoa	9
Mielenterveys aihe koettiin kiinnostavaksi	7
Kiintymyssuhteisiin liittyvät asiat koettiin kiinnostavaksi	4
Parisuhteeseen liittyvä aihealue koettiin kiinnostavaksi	3
Pikkulapsi perheessä	3
Hyviä käytännön esimerkkejä	6

Vinkkejä asiakkaan kohtaamiseen / auttamiseen	6
Asiantuntevat kouluttajat, loistava luentotyö	6
Antoisa koulutus	5
Lisää koulutuksia	3
Hyvät tarjoilut	4
Kiitos	5

Taulukko 14. Vapaaehtoisten koulutuspäivän palautelomakkeen tuloksia.

Vapaaehtoisten koulutuspäivän palautelomakkeiden mukaan koulutus koettiin kiinnostavaksi ja hyödylliseksi. Uuden tiedon oppiminen ja mielenkiintoinen aihealue nousivat tärkeimmäksi anniksi. Mielensterveys oli jo aiemmin noussut suurimmaksi sisältötoivomukseksi, kun vapaaehtoisilta kirjattiin toiveita koulutuspäivästä. Eräs vastaajista jäi kaipaamaan koulutuspäivästä ulkopuolelle jäänyttä väkivaltatyön aihealuetta. Asiantuntevat kouluttajat ja innostava luentotyö nousivat vapaamuotoisessa palautteessa positiivisiksi tekijöiksi. Useat vastaajista olivat nimenneet käytännön esimerkit sekä vinkit asiakkaan kohtaamiseen tärkeänä oppimissisältönä.

”Paljon tärkeää tietoa mielensterveyden asioista ja järkevästi selitettynä. Eniten pidin esimerkeistä ja hyvästä luentotyöstä.”

”Se, kun kerrottiin miten voimme auttaa ja osallistua asiakkaiden tilanteisiin.”

”Aamupäivän osuus oli kertakaikkisen huikea ja mieleenpainuva, mutta toki molemmat aihealueet olivat tosi mielenkiintoisia.”

Koulutuksen toteuttamistavasta ei noussut kriittistä palautetta, vaikka asioita käytiin läpi osittain luentotyötyyppisesti. Tutkimuspäiväkirjani havaintojen mukaan vapaaehtoiset ottivat osaa koulutuspäivään keskustellen, ja esittivät omia kokemuksia, havaintoja ja kysymyksiä kouluttajille aihealueesta. Olin myös kirjannut havainnon, että ilta-päivän edetessä vapaaehtoisten osallistuminen oli vähäisempää ja osallistujissa oli havaittavissa pientä väsymystä. Tähän saattoi vaikuttaa koulutuspäivän toteutus, joka oli tiivis ja asiapitoinen. Palautteiden mukaan kukaan osallistujista ei kuitenkaan maininnut koulutuspäivää liian pitkäksi, vaan palaute päivästä oli erittäin positiivi-

nen. Koulutuspäivän palautelomakkeessa oli jätetty tilaa vapaalle sanalle, ja useassa palautelomakkeessa oli tässä kohtaa kirjattu sana kiitos.

”Iso Kiitos”

”Kiitos. Oli kivaa ja mielenkiintoista, sekä loistavaa ruokaa!”

”Kiitos aivan loistavasta päivästä!”

Palautelomakkeissa kehitysideoiksi kirjattiin toiveet päihdepuolen ja väkivaltatyön koulutustoive, lastenhoitotehtävien sääntöjen laadinta (mitä lapset saavat tehdä ja mitä ei) sekä enemmän koulutuksia ja infotilaisuuksia. Koulutuspäivästä saadut tulokset osoittavat vapaaehtoisten saaneet uutta tietoa sekä uusia näkökulmia mielen-terveyteen, kiintymyssuhteisiin, parisuhdeasioihin ja perhe-elämään liittyvistä asioista. Aihepiirin valinta koskettaa yhdistyksen palvelujen piirissä olevien käyttäjärühmien arkea ja siinä kohtaamia haasteita.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kehittämistyön tarkoituksena oli kehittää uusia toimintatapoja Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen toteuttamaan vapaaehtoistyöhön. Vallitsevia käytäntöjä kehitettiin yhdessä työyhteisön jäsenten kanssa toimintatutkimuksellisin menetelmin. Kehittämistyöllä pyrittiin luomaan vapaaehtoisille paremmat mahdollisuudet toimia tehtävänsään. Tämä toteutettiin selvittämällä niitä tekijöitä, jotka aktivoivat vapaaehtoisia tekemään vapaaehtoistyötä ja selvittämällä heidän tarpeitaan vapaaehtoistoimintaan liittyen. Johtopäätöksissä huomioidaan vapaaehtoisten Learning café - keskusteluista kirjatut vastaukset sekä vapaaehtoisilloista ja koulutuspäivästä saadut palautteet, joissa korostuvat vapaaehtoisten omat näkökulmat. Tulokset ovat sidoksissa Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksessä toteutettuun vapaaehtoistoimintaan, ja kontekstisidonnaisuus on syytä ottaa huomioon pohdittaessa tulosten yleistettävyyttä.

Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen toiminta on arvolähtöistä. Toiminnan tarkoitus ja päämäärät ovat tarkasti määriteltyjä. Nämä toimivat punaisena lankana kaikessa yhdistyksen toiminnassa ja luovat toimintaan syvällisen merkityksen. Myös vapaaehtoistyöhön osallistuvat vapaaehtoiset toteuttavat työtään yhdistyksen toiminta-ajatuksen mukaisesti ja sitoutuvat yhteisesti sovittuihin toimintaperiaatteisiin. Niihin tutustuminen ja sitouttaminen tapahtuvat vapaaehtoisten vastaanottamisessa, perehdyttämisessä ja yhteisissä vapaaehtoisilloissa. Perehdyttäminen on luontevaa silloin, kun yhdistyksellä ja sen henkilökunnan jäsenillä on vahva käsitys yhdistyksen identiteetistä ja perustehtävästä. Vapaaehtoisten toteuttama työ yhdistyksen eri toiminnossa on pitkälti toisten ihmisten kanssa tapahtuvaa kanssakäymistä. Työn luonteeseen kuuluu toimiminen haavoittuvissa tilanteissa olevien ihmisten kanssa, jolloin työssä korostuu vaihtoehtoisuuden merkitys.

Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen perusteet ovat sidoksissa vapaaehtoistyöntekijöiden motiiveihin. Auttamishalu nousi tärkeimmäksi motivaatiotekijäksi yhdistyksen vapaaehtoistoimintaan osallistumisen perusteena. Useat vapaaehtoiset kokivat juuri lapsiperheiden auttamisen olevan itselleen merkityksellistä. Muiden auttaminen nousi keskeisemmäksi tekijäksi myös vapaaehtoisten kertoessa, mitä vapaaehtoisuus heille itselleen merkitsee. Tämä tulos on samansuuntainen tutkimuskirjallisuuden kanssa, jossa altruismi, toiset ihmiset huomioiva toiminta esiintyy keskeisimpänä motivaatiotekijänä vapaaehtoistoimintaan osallistumisessa. Motivaatioon liittyvät tekijät ovat kuitenkin monikerroksisia. Useat eri motiivit vaikuttavat samanaikaisesti siihen, miksi joku ryhtyy tekemään vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoiset nostivat yhteisöllisyyden ja toiset ihmiset tärkeäksi motivaatiotekijäksi. Vapaaehtoistoiminta lisää osallisuuden tunnetta ja tarjoaa siihen osallistuville ryhmän, jossa yhteistoiminnasta syntyvä ilo tarjoaa mielihyvää. Toiset ihmiset ja sosiaaliset kokemukset vaikuttavat vahvasti siihen, miksi vapaaehtoiset ovat mukana yhdistyksen vapaaehtoistoiminnassa. Myös oppimisen merkitys vapaaehtoistyössä koettiin merkittäväksi. Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen tarjoaa vapaaehtoisille mahdollisuuden kehittää itseään ja kerryttää uusia tietoja, taitoja ja kokemuksia.

Perehdytys koettiin keskeisemmäksi tukimuodoksi, jota vapaaehtoiset toivoivat tehtiensä tueksi. Vapaaehtoistoiminnan haasteiksi koettiin yhdistyksen vapaaehtoisten tehtäväkuvien selkeyttäminen. Vapaaehtoiset haluavat ymmärtää oman rooliinsa ja

työnkuvansa suhteessa ammatillisiin työntekijöihin. Vuorovaikutuksen lisääminen toimii avaimena yhteisen ymmärryksen muodostumiselle. Vuorovaikutukseen liittyy yhteisen ajan antaminen, tarttuminen ilmenneisiin pulmatilanteisiin, vapaaehtoisten kuunteleminen, kannustus, arvostus sekä palautteen antaminen ja sen vastaanottaminen vapaaehtoisilta. Vapaaehtoistyöntekijät toimivat Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen avopalveluissa toiminnan tukena ammattilaisten rinnalla ja heidän työnsä lisänä arjen tilanteissa. Vapaaehtoiset ovat tärkeä voimavara yhdistyksessä, sillä heidän avullaan pystytään toteuttamaan kattavampia ja laadukkaampia palveluita niiden piirissä oleville ihmisille. Tämän vuoksi vapaaehtoisiin panostaminen ja heidän toimintansa tukeminen tulee nähdä arvokkaaksi asiaksi.

Tulokset osoittavat, että koulutuksen merkitys ja mahdollisuus keskusteluihin ammattilaisten kanssa koettiin vapaaehtoisten keskuudessa merkittäväksi vapaaehtoistyön tukimuodoksi. Koulutus tarjoaa vapaaehtoisille paremmat valmiudet toimia vaihtelevissa ja haastavissa tilanteissa. Koulutuksen sisällön rakentamisessa on tarpeellista ottaa huomioon toiminnan tavoitteet sekä kuulla vapaaehtoisten näkemyksiä asian suhteen. Ammattilaisten ja vapaaehtoisten yhteinen keskustelu järjestettävästä koulutuksesta ja sen rakenteesta on suotuisaa, jotta koulutuksesta muodostuisi vapaaehtoisten kiinnostukset ja kehittämistarpeet huomioiva antoisa kokonaisuus. Saadut tulokset ovat hyödynnettävissä myös rekrytoidessa uusia vapaaehtoisia. Niitä asioita, jotka motivoivat vapaaehtoistyöntekijöitä ja vaikuttavat vapaaehtoistyöhön osallistumiseen, on tärkeä nostaa esiin jo markkinointivaiheessa. Tutkimustulosten mukaan näitä asioita ovat halu auttaa toisia ihmisiä, itsensä kokeminen hyödylliseksi toimimalla yhteiseksi hyväksi sekä vapaaehtoistyön yhteisöllisyys ja sosiaalinen ulottuvuus.

Vapaaehtoistyö luo osallisuuden mahdollisuuksia vapaaehtoisten omilla ehdoilla. Se tarjoaa mahdollisuuksia toteuttaa oikeudenmukaisuutta ja tarjoaa merkityksellisyyden kokemuksia. Vapaaehtoistyön kautta pystyy toteuttamaan omia tarpeita, kiinnostuksia, luovuutta ja toiminnallisuutta. Vertailuoppimisen merkeissä toteutuneet tapaamiset paikallisjärjestöjen kanssa vahvistivat yhdistyksessämme havaittua ilmiötä vapaaehtoistyön muuttumisesta luonteeltaan lyhytkestoisemmaksi. Molemmissa vertailuoppimisen kohteena olevissa paikallisjärjestöissä näyttäytyi sama ilmiö. Vapaaehtoistoimintaa tulee rakentaa siten, että siinä huomioidaan nämä muutokset kun

luodaan osallistumismahdollisuuksia vapaaehtoistyöntekijöille. Toimintaa pitää kehittää siten, että osallistumisen tavat mahdollistavat lyhyempikestoisen osallistumisen. Yhdistyksen vapaaehtoiset toivat esiin kiinnostuksensa erilaisten tapahtumien suunnitteluun ja järjestämiseen. Tämänkaltaisen osallistuminen on projektimaista, joka ei vaadi pitkäaikaista osallistumista. Ajanpuute mainittiin Learning café – keskusteluissa esteeksi vapaaehtoistyöhön osallistumiselle, ja keskusteluissa tuli esiin toiveet vapaaehtoistyön joustavuudelle toimintaan osallistumisessa. Lyhytkestoinen, hetkellinen ja satunnainen vapaaehtoisuus on myös kansainvälisten vapaaehtoistutkimusten mukaan lisääntyvä muutostrendi (Nylund & Yeung 2005, 28.)

Vapaaehtoistyöstä saatu hyöty vapaaehtoiselle itselleen ei poista sen merkityksellisyyttä yhdistykselle ja sen palvelujen käyttäjille. Parhaimmillaan vapaaehtoistyö on mahdollisuutta antaa ja saada - jotain mikä tuottaa iloa, onnistumisen kokemuksia ja hyötyä kaikille osapuolille. Vapaaehtoistoiminnan keskiössä on ihmisläheinen vuorovaikutus, joka perustuu vahvasti myös yhdistyksen arvopohjaan. Sosiaali- ja terveysalan näkökulmasta kansalaisjärjestötoiminnalla ja sen tuottamalla vapaaehtoistyöllä on vankka sosiaalinen merkitys, jossa ammattilaisten ja vapaaehtoisten yhteistyössä tuottama toiminta lisää hyvinvointia kaikille osapuolille – se on arvokas voimavara yhteiskunnassamme.

LÄHTEET

- Brax, T. 2018. Järjestöjen rooli maakunta- ja sote-uudistuksessa. Selvityshenkilön raportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 26/2018. Viitattu 25.9.2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3941-7>
- Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut. Viitattu 6.6.2018. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/>
- Euroopan parlamentti 2008. Mietintö vapaaehtoistyön roolista taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämisessä. (2007/2149 INI). istuntoasiakirja. Aluekehitysvaliokunta. Viitattu 1.6.2018. http://www.kansalaisareena.fi/mietinto_vapaaehtoistyon_roolista_aluekehitysvaliokunta.pdf.
- Harisalo, R. 2011. Luovuuden teknologia: ideointimenetelmät organisaatioiden luovuuden vahvistajina. Tampere: Tampere University Press.
- Harju, A. 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa M. Nylund & A.B. Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta – anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino. 58–80.
- Harju, A. & Ruuskanen-Himma, E. 2016. Onnistu muutoksessa. Järjestöjohtajan ja –kehittäjän käsikirja. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.
- Harju, U-M., Niemelä, P., Ripatti, J., Siivonen, T. & Särkelä, R. 2001. Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. Helsinki: Edita.
- Heikkinen, H.L.T. 2018. Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa R.Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS – kustannus, 215–230.
- Heikkinen, H.L.T. 2001. Toimintatutkimus – toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS – kustannus, 170–185.
- Heikkinen, H.L.T., Rovio, E. & Kiilakoski, T. 2010. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa H.L.T. Heikkinen & E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korj. painos. Helsinki: Kansanvalistusseura, 78–93.
- Huovinen, T. & Rovio, E. 2008. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa H.L.T. Heikkinen & E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korj. painos. Helsinki: Kansanvalistusseura, 94–113.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja Kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Hynynen, E-T. 2015. Pyyteetöntä auttamista, henkilökohtaista hyötyä ja persoonatonta ystävyyttä – Vapaaehtoistyön motiivit kolmannen sektorin auttamistyössä. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Pro gradu - tutkielma. Viitattu 18.6.2018.

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97781/GRADU-1437141095.pdf?sequence=1>

Järvensivu, T., Nykänen, K. & Rajala, R. 2010. Verkostojohtamisen opas: Verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Muutosvoimaa vanhustyön osaamiseen – hankkeen julkaisu. Viitattu 15.7.2018.

www.seugolaid.fi/verkostojohtaminen/verkostojohtamisen-opas-verkostotyoskentely-sosiaali-ja-terveysalalla/

Kuuluvainen, S. 2015. Vapaaehtoistyön johtaminen. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.

Marjovuori, A. 2014. Vapaaehtoistyön ytimessä. Järjestömuotoinen vapaaehtoistyö sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos. Viitattu 26.6.2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-9106-3>

Meriluoto, T. & Marila-Penttinen L. 2015. Mikä osallisuus, mikä kokemusasiantuntijuus? Teoksessa T. Meriluoto & L. Marila-Penttinen & E. Lehtinen (toim.) Osallisuus. Osallisuuden ja kokemusasiantuntijuuden käsikirja. Helsinki: Ensi- ja turvakerkkojen liitto. 6-16.

Mykkänen-Hänninen, R. 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsingin Ammattikorkeakoulu Stadia. Sarja B: oppimateriaalit 6. Helsinki: Yliopistopaino.

Mönkkönen, K. 2005. Toiminnallinen vaikuttaminen. Maallikkous vuorovaikutuksen energialähteenä. Teoksessa M. Nylund & A.B. Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta – anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino. 277- 304.

Niemelä, P. 2009. Ihmisen toiminnallisuus ja hyvinvointi sosiaalityön teoreettisen ymmärryksen perustana. Teoksessa M. Mäntysaari, A. Pohjola & T. Pösö (toim.) Sosiaalityö ja teoria. Jyväskylä: PS-kustannus, 209–236.

Nylund, M. & Yeung, A.B. 2005. Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa M. Nylund & A.B. Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta – anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino. 13–38.

Ojanen, M. 2001. Auttajaksi oppiminen – psykologia minuuden tulkkinä. Teoksessa A. Eskola & L. Kurki (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: vastapaino. 95- 110.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uud.painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Pessi, A. B & Oravasaari, T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Avustustoiminnan raportteja 23. Helsinki: RAY.

Pessi, A. B. & Saari, J. 2008. Hyvä tahto. Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry. 2012. Mun koti on täällä. Kokemuksia ammatillisesti ohjatun yhteisöasumisen vakauttamismahdollisuuksista. Valma-projekti 2008-2012

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry. Vuosikertomus 2017.

Savolainen, H. 2006. Hyvinvoivat vapaaehtoiset. Helsinki: Kirkkohallitus.

Sorri, H. 2005. Elämän käänneet. Arvojen ja identiteetin muutokset. Teoksessa M. Nylund & A.B. Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta – anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino. 126–140.

Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Mistä puhumme, kun puhumme osallisuudesta? Teoksessa: A. Jämsén & A. Pyykkönen (toim.) Osallisuuden jäljillä. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. 34–50.

Valliluoto, S. 2014. Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista ja esteistä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 4/2014. Helsinki: Kilpailu- ja kuluttajavirasto.

Yeung, A.B. 2005. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa M. Nylund & A.B. Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta – anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino. 104–125.

Yeung, A.B. 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa - Ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry.

